

IPAR KOREA

Denek nahi dute kontrolpean

Zergatik da Korea batu bat potentzia handienen interesen kontrakoa?

Mikel Ibarguren

«Errotua eta arrotza sentitzen naiz»

Iparraldeko Bertsulari Xapelketa

Finalaren analisia

Sabino Ormazabal,
18/98ko auzipetua

«Ez da nahiko 'ETaren edo Estatuaren aurka nago' esatea»

ARMIXEN ABENTURA BERRIA BADATOR!

ARMIX ILARGIAN GALDUTA

Matematika,
euskara eta
inguruaren ezagutza
lantzen dituen
abentura-jokoa

3 Dimentsioko irudiak

PC CD-ROM

www.elhuyar.org/armix2

24,95 €

ELHUYAR
edizioak

- 4 Deabruaren abokatua: Toti Martinez de Lezea.**
Sustrai Colina.

Pertsonaia

- 10 Max Beterbide: "Familia, lagunak... Dena falta zait, baina ez AEBak".** Miel A. Elustondo.

Gaiak

- 15 Atlantika jolasa. Eduki berriak mihia astintzeko.**
Estitxu Eizagirre.

Iritziak

- 16 Katixa Agirre. Ttakun (h)errenka.** Udazken-aferak.
17 Asisko Urmeneta. Gora Pro Nobis.
18 Urtzi Urrutikoetxea. Kaukasoko lezioak.
Edu Zelaieta. Bartzak.
19 Aitor Zabaleta. Kronika zuriak.
Joxemari Ostolaza. Madrilén.
21 Azaroko Zirtak. Angel Erro.
Oinezko hiritarraren dekalogoia.
22 Bertso berriak. HipoKrisiari jarriak. Iñaki Aurrekoetxea.

Erdiko kaiera

- 26 Bertsulari Xapelketaren kronika.** Estitxu Eizagirre
eta Joxemari Ostolaza.
28 Liburuak. Amaia Alvarez Uria.
29 Diskoak. Iker Barandiaran.
30 Ezpalak. Jon Torner.
31 Abarrak. Unai Brea.
32 Ihesi: Izkiko Parke Naturala. Gorka Azkarate.
34 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
36 Zientzia eta teknologia. Joxerra Aizpurua.
37 Landareak. Jakoba Errekondo.
38 Denboraren makina. Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 44 Leonel Cerruto, boliviarr ketxua: "Ez dugu kultura bakarreko estatua nahi".**
Álvaro Hilario Pérez de San Román.
46 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
48 Net Hurbil: Krisia gainditzeko bi proposamen berde koloreko. Pello Zubiria.

5 | Ipar Korea | Iker Blas

Leku arrotza zaigu Ipar Korea. Noizbehinka hedabideetan agertu ohi den urrutiko lurraldea, sistema politiko desberdinduna, sekretukeria nagusi duena. Hurbilpen historiko, ideologiko eta soziala eskainiko dizuegu datozen orrialdeetan, eta geopolitikoki duen garrantzi estrategikoagatik nazioartean jokatzeko duen rolaz ere mintzatuko gara.

23 | Mikel Ibarguren poetarekin hizketan Mikel Asurmendi

42 | ELAren XII. Kongresua Daniel Udalaiz

50 | Azkena Mikel Irizar

39 | Sabino Ormazabal | Mikel Asurmendi

Desobedientzia zibilaren bidean aritua, indarkeria ezaren sustatzailea da. 18/98 auzian epaitua izan ostean, bederatzi urteko espetxe zigorra bete lezake. Justizia ezaren aurkako bidean eta lanean segitzen du tinko haatik.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbine Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Argia.com: Lander Arbelaiz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Aloña Sorraluze. Sustapena: Esti Parada. Publizitatea: Idoia Arregi, Maite Arrieta, Ixabel Bereziartua. Administrazioa: Marijo Aiertza, Maider Lizarazu, Mari Karmen Loiarde.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpidetza@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Garbine Ubeda Goikoetxea.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

“Neuk egin nezakeena neuk egiten dut”

Toti Martinez de Lezea | Nur-en amama

Irakurtzen duen bezala idazten duela dio. Idazten duen gisan entzun dugu guk. Berbatia da, baina esaten duena ez du alferrik esaten.

SUSTRAI COLINA
Argazkia: Iñigo Azkona

Itxaron pixka batean, ez zara Kukubiltxoren sortzaileetako bat izango?

Nire senarrak umeez jolasten duten hizkuntzan hitz egiten dutela zioen. Antzerki tropa muntatu eta ikastolaz ikastola ibili ginen bost urtez, xentimorik kobratu gabe. Gasolina eta bokadiloa baizik ez genituen eskatzen.

Baina ez zara erdalduna?

Nik lur hau, hizkuntza hau, gure ohiturak eta historia, gazteleraz maitatzen ikasi nituen, eta ez naiz lotsatzen. Baina gauzak zer diren, erdaldunak izatea leporatu arren, askotan erdaldunek euskaldunek baino askoz gehiago egiten dute euskararen alde.

Badakit, zuk euskal idazle kontsideratua izan nahi duzu!

Ez dago irakurlerik euskal idazletzat ez naukanik. Nire liburu guztiak euskarara itzultzeko asmoa dut, eta ez dut ulertzen hain herri txikian holako txorakeriekin ibiltzea. Gurean hiru hizkuntza hitz egiten dira eta hirurak jakin behar genituzke. Zer gertatzen da frantsesarekin?

Animo Toti, herria zurekin!

Katalanen adierazpen kultural bat denen artean dorreak egitea da, guri apustua eta erronka gustatzen zaizkigu, enfrentamendua. Gutxi gara, eta gure armak kultura eta gauzak ongi egitea dira, ez kutxazainak erretzea.

Kutxazainak ez, baina kritikak gustura erreko zenituzke.

Bitxia da, jendeak irakurtzen nau eta kritikariek ez. Eta funtzionatzea kritikarako motibo denez...

Euskararena ez, zurea da prestigio demokratikoa!

Hil ondorengo ospe bila idaztea erridikulua eta txorakeria da. Nik gaur egungo jendeari, irakurri nazakeenari, idatziz gozatzen dut. Idaztea izugarri gustatzen bazait, zergatik egongo naiz geldi?

Hamar urtean 23 liburu argitaratzea ere...

Ez dakit zergatik jartzen den literatura plano estralurtarrean. Beti esaten da “honek arrakasta dauka pribilegiatua eta entxufatua delako”, baina inork ez du hitz egiten egu-nero egiten ditudan zortzi orduz.

Hori ez bada pribilegioa...

Baina nik bilatu dudana. Batzuk golfean edo tutean jokatzeko hasten diren adinean hasi nintzen nobelak idazten. Lana utzi eta bi urtez egon ginen soldata bat gutxiagorekin etxean.

Eskerrak egilea ez ezik, ekintzailea zaren!

Antzerkia egin nahi izan nuenean konpainia muntatu nuen. Kantatu nahi izan nuenean korua osatu nuen. Nire lurrei buruzko nobela historikoak irakurri nahi nituelako hasi nintzen idazten. Neuk egin nezakeena neuk egiten dut. ■

• ASTERO GAIA •

Ipar Korea

Estatu juxteista nazioartean

Hego Korearekin muga blokeatu berri duen Koreako Herri-Errepublika Demokratikoak 60 urte bete zituen pasa den irailaren 9an. Kim Il Sung estatu-fundatzailearen izena daraman plazan, milioi bat lagun bildu ziren ospakizunetan. 170 metro garaierako juxte dorrearenugarren zaintzapean milaka soldadu eta tankek desfilatu zuten. Egun seinlatu horretan ordea, ez zen Kim Jong Il lider nagusia inondik ere ageri.

IKER BLAS

Ezkerrean, Kim Jong Il liderra. Ondoan, Kim Il Sung, aita eta estatu fundatzailea.

Ipar Korea

KIM JONG ILEK ospakizunetan parte hartu ez izanarekin, nazioartearen interesa beregatu du Ipar Koreak, beste behin. Inteligentzia zerbitzu estatubatuarrek eta mendealdoko komunikabideek, Gerra Hotza garaietako propaganda aparatuen antzera, arrapaladan, buruzagi korearraren ustezko osasun arazoengatik inguruko zurrumurrua zabaltzen dute munduan.

Beste ildo batean, irailaren 25ean Pyongyangen (hiriburua) desnuklearizazio prozesua jarraitzen ari ziren Atomo Energiaren Nazioarteko Agentziako begiraleak herrialdeetatik bota zituen erregimen iparkorreak, mende erdia baino gehiago izozturik daraman gatazka nahaspilatuz. Hala ere, urriaren 11n gatazka berbideratzeko Ipar Korea “herrialde terroristen” zerrendatik kendu zuen Washingtonek eta berehala Pyongyangek begiraleak berriz onartu zituen.

Auzi nuklearra eta korearra halako aurrerapauso eta atzerapausoz bete da. Hori dela eta, konplexua izan daiteke gatazkaren nondik norakoak ulertzea. Nazioarteko politikan gaur egun erronka diplomatikorik handiena da erregimen iparkorrea.

Historian errotutako gatazka

Ipar Korea Asia ipar-ekialdeko eremu geopolitiko zatitu eta aldakorrean kokatzen da. Espazio geografiko horretan, atzerriko super potentzia bat (Amerikako Estatu Batuak), garapen biziko potentzia bat

Irailean, 170 metro garaierako jutxe dorrearenugarren zaintzapean milaka soldaduk desfilaratu zuten, Koreako Herri-Errepublikako Demokratikoaren 60. urteurrenean.

(Txina), iraganeko interesak berrezarri nahi dituen potentzia zahar bat (Errusia), asmo politiko eta militar independenteak erakusten hasi den potentzia ekonomiko bat (Japonia), bitan banatuta baina integrazio ahalmen handiko nazio bat (Korea), eta etorkizun ezezaguneko komunitate gataz-

Komunismoa, nazionalismoa eta jutxe ideia

VLADIMIR LENINEK Yi Tong Whi Koreako Alderdi Komunistaren idazkari nagusiari, korearrak komunistak beharrean nazionalistak zirela adierazi zion behin baino gehiagotan. Lenin zuzen zebilen. Hedabideetatik Ipar Korea munduko azken erregimen komunistak dela maiz errepikatzen duten arren, inor gutxi ausartzen da sistema politiko honen berezitasun ideologikoa aztertzea.

Ipar Koreak 1972an onartutako konstituzioak dio sistema politikoa jutxe ideien printzipioetan oinarritzen dela. Baina zer ezkututzen du atzean jutxe ideiak? Etimologikoki jutxe hitzaren jatorria karaktere txinatarretan dago. Horien arabera, *Ju*-k jauna, nagusia eta burujabetasuna esan nahi du, eta *txe*-k berriz, gorputza, substantzia. XIX. mendean jaiotako ideologia eta filosofia ultra-nazionalista honek 60ko hamarkadan hirugarren munduko sozialismoan kokatzen ziren doktrina politiko

anti-imperialistekin bat egin zuen. Josif Stalinen “herrialde bakarreko sozialismoaren” eta Mao Zedongek proposatutako “lasterbide nazionalista eta iraultzaileen” arteko bide propioa landu zuen jutxe ideiak. Jarrera ideologiko hori marxista ultra-ortodoxotzat jo daitekeen arren, jutxe ideiak historia eta tradizio korearrari gehiago zor die Karl Marx pentsalari alemaniarren tesiei baino.

Kim Il Sung izan zen ideologia honen sortzailea, eta bere seme Kim Jong Il egokitu zitzaion lana jarraitzea. Gizarte korearraren ezaugarriez primeran baliatzen jakin izan zuen Kim Il Sung bere kasako ideologia eraikitzeko: kolonialismo txinatarrek ekarritako konfuzionismoak estatu iparkorren familia handi bihurtu zuen, kolonialismo japoniarrek pertsonen egunerokotasunean hierarkia inposatu zuen, eta txendogyoak, budismoak eta kristautasunak kutsu

erlijioso esplizituagoa eman zioten ideologiari. Ezaugarri hauek gerraostean Kim Il Sung mito eta jainkora goratu zuten.

Bestalde, jutxe ideien hiru iraultza osagai aurreikusten dira: Liderra (Kim Il Sung), Alderdia (bakarra, Koreako Langileen Alderdia) eta herri masak. Elementu hauen arteko harremana hierarkikoa ez izan arren, bada harreman organiko bat: giza-gorputz batean Kim Il Sung burmuina litzateke, Koreako Langileen Alderdia gorputza edo zainak, eta herri masak gorputz-zelulak lirateke. Slogan korear batek argi erakusten du ideia honen funtsa: “Bihotz guztiek elkarrekin, bihotz bakarrak bezala egiten dute taupaka”. Adituek lotura organiko honi korporatibismo ezkertiarra edo neosozialista deitzen diote. Ikuspegi horren arabera, tipologia honetako erregimen marxistek “klase” dialektika

katsu bat (Taiwan) norgehiagokan bizi dira. Eta aldi berean, Gerra Hotzak eta mundu globalizatu neoliberalaren arauak markatzen dute testuinguru politikoa.

Koreako penintsulak arrazoi ideologiko-engatik 60 urte daramatza zatituta, iparralde sozialista eta hegoalde kapitalistaren artean. Urtetan antagonismo hori gizarte-kontzientziaren parte izatera iritsi da, eta gaur egun gorrotoa eta tentsioa politikaren ezaugarri bihurtu dira. Fenomeno horren arrazoi estrukturalak hiru une historiko eta traumatikoetan aurkitzen dira: lehena korear historia garaikideko eperik ilunena izan zen. 1890. urtean mendebaldeko potentzien laguntzari esker, Japoniak Koreako penintsula okupatu eta 1905ean kolonia bilakatu zuen. Tokiok inposatutako erregimen inperialistak korearren eskubide zibil, ekonomiko, politiko eta kulturalak sistematikoki bortxatu zituen.

Bigarren epea Gerra Hotzarekin hasi zen: Bigarren Mundu Gerraren amaieran Washingtonek Korea tropa estatubatuar eta sobietarren artean banatzeko erabakia hartu zuen. Ondorioz, 1948an nazio korearra bi estatutan zatiturik geratu zen: alde batean Syngman Rhee jeneral ultra-eskuindarrak zuzendutako Hego Korea, eta bestean Kim Il Sung gerrillari komunistaren Ipar Korea.

Hirugarren sasoia Koreako Gerraren eskutik etorri zen: 1950. urtean, iparraldeak hegoaldea mendean hartu zuen. Ordura arte “eskala txikiko gatazkatzat”

hartua, lehenbizi Nazio Batuen eta AEBen esku-sartzeek, eta ondoren Txina eta Sobietar Batasunarenek, hiru urtez luzatu zuten XX. mendeko bigarren erdiak ezagutu duen gerrarik suntsikorrena. Gainera, potentziek gerrari bake-hitzaumen batez amaiera eman ordez, gatazka su-eten ahul batez gaur arte luzatzea erabaki zuten. Batasunaren ametsa gauzatzeko ahaleginaren porrotak buruzagi iparkorearrak munduan beste inon existitzen ez den estatu-erakuntzan isolatu zituen. Lan horretan, Kim Il Sung karismatikoak ideologia bilakatu zuen gizarte berri horretako ikur nagusi.

Krisi nuklearra

Bestalde, burujabetasun militarra da Ipar Korearen helburu nagusietakoa. Xede hori gauzatzeko Pyongyangek 90eko hamarkada hasieran ezkutuko egitasmo nuklearra abian jarri zuen. Ordura arte Ipar Korearen aliatu nagusiak zirenak, Mosku eta Beijing, Pyongyangen posizioetatik urrun zebiltzan. Sobietarrek urrutiratzea desestalinizazioarekin hasi zuten eta joera hori erabat indartu zen Gorbatxeven perestroikan. Une berean, iparkorearrak begi txarrez ikusten hasi ziren Deng Xiaopingek Txinak merkatu ekonomiari ateak irekitzea. Aliatu historikoen jarrera horiek marxismo-leninismoari traizioa egiten ziotela eta ondorioz AEBak Gerra Hotzaren garaileak zirela pentsatzera eramane zituen buruzagi iparkorearrak.

“nazioaren” dialektikagatik aldatu zuten. Honela, mundu sistema hauteamateko nazio aurreratu (edo burges) eta atzeratuen (edo proletarioen) araberrako irizpideak darabiltzate.

Aipatu ditugun bitarteko horien xedea trantsizioan den gizarte sozialistatik gizarte komunistara igarotzea da. Prozesu hori aurrera eramaten den bitartean, sozialismoa ahalik eta eraginkorrena izan dadin juxte ideiak *zazusong* delako ikusmoldea garatu du. Koreeraz hitz hau independentzia, burujabetasuna, autodeterminazioa eta abar luze baten sinonimoa izateaz gain, hiru aldarrikapen nagusi daramatza berekin: burujabetasun militarra, ekonomikoa eta politikoa. Ikusi ditugun ezaugarri guzti hauen batura Koreako Herri-Errepublikak Demokratikoa da: totalitarismotik hurbil dagoen erregimen dinastikoa, anti-inperialista eta juxteista.

Ezker-eskuin: desfile militarra –burujabetza militarra da estatuaren helburu nagusietakoa–; 60. urteurrenaren ospakizunetako desfileak; eta haurrak eskolan.

Hala, lehen krisi nuklearra Ipar Korea nazioartean isolatuen zegoen momentuan piztu zen. 1994. urtean inteligentzia zerbitzu amerikarrek ezkutuko egitasmo nuklearrak ohartarazi zutenean itsu-itsuan Korean gerrari ekiteko zorian egon ziren AEBak, Jimmy Carter presindente ohiaren esku-hartzeagatik izan ez balitz. Ipar Koreako hiriburuan Kim Il Sungekin elkarriketatu zen Carter, eta egitasmo nuklearra gelditzeko konpromisoa lortu zuen. Ordainean, AEBek giza erabilpen esklusiborako zentral nuklear bi eraikitzeke teknologia agindu zioten Ipar Korea-ri. Teknologia hori ez zen inoiz Pyongyangera iritsi.

Krisialdia berpiztu egin zen 2002. urtean AEBek Ipar Korea “herrialde terroristen ardatzean” sartu zutenean. Pyongyango elite politikoak ikaratuta utzi zituzten garai hartako Afganistan eta Irakeko inbasio militarren irudiek. Horrek disuasio-tresna bakarra arma nuklearrak zirela pentsatzera eramane zituen eta nazioartearen aurrean harrotasunez egitasmo nuklearra berriz ere abian zela jakitera eman zuten. Testuinguru larri horri aurre egiteko jaio ziren Beijingek zuzendutako sei herrialdeen (AEBak, Errusia, Japonia, bi Koreak eta Txina) negoziazio mahaia. Diplomazia foro horietan Ipar Koreak behin eta berriz eskatu zituen bere subiranotasunaren aurka erasorik ez izatea eta hondoratutako ekonomia suspertzeko diru laguntzak, egitasmo nuklearra bertan behera uzteagatik. Elkarriketa prozesuak ozto-

Litekeena da Txinaren eredu ekonomiko hibridoa iparkorearren bizi baldintza kaxkarren irtenbidea izatea

po ugariri egin behar izan zien aurre, esaterako Pyongyangek 2006ko urrian egin zuen proba nuklearra. Hala ere, pasa den urriaren 11ko erabaki historikoa ailegatu zen: Ipar Koreak zerrenda beltzean egoteari utzi zion. Halaber, administrazio amerikarrak nazioartean bultzatutako dituen politika berriek badirudi distentsio fase batera eramango dutela auzi nuklearra eta korearra. Ipar Koreak Japonia eta AEBekin ezarriko dituen harreman diplomatikoetan dago orain gakoa.

Nazioarteko harreman eta interesak

Nolanahi, zenbait galdera oraindik ere erantzun gabe geratu dira krisialdiaren amaierarekin. Zergatik ez zuen Washingtonek Korean Irak edota Afganistanen erabilitako estrategia bera erabili; hau da, erregimen aldaketa? Pyongyangen gaitasun militarra Irak edo Afganistanena baino askoz indartsuago izan arren, argi dago ahalmen hori zaharkitua dagoela eta herrialdeak bizi duen egoera ekonomiko makalarekin baldintzatua. Hori dela eta, hipotesi horrek ez du behar adina indarrik Washingtonen estrategia aldaketa ulertzeko. Erantzunaren bila, AEBek Asia ipar-ekialdean, eta zehatzago Koreako penintsulan, dituzten interes geoestrategikoetan jarri behar da arreta.

2000. urtea bi Koreen arteko gailurrari esker pasa zen historiara. Topaketa haietatik Koreen arteko lankidetzak sustatzen zuen hitzarmen garrantzitsua jaio zen. Momentu

**Totalitarismotik hurbil dagoen
erregimen dinastikoa, anti-
inperialista eta jutxeista. Horra
zer den Koreako Herri-
Errepublika Demokratikoa**

eta ondorioz, Washingtonek zonaldean duen indar militar guztia galduko luke. Azken batean, AEBek Asia ipar-ekialdean beharrezkoa dute euren tropen presentzia justifikatuko duen estatu mehatxagarria, baina aldi berean pobrea izan dadila, kontrolatu ahal izateko.

Nazio korearraren patuak, iraganean bezala, atzerriko potentzien esku egoten jarraituko duela pentsatzekoa da. Ipar Koreako goi-buruzagiek arretaz segitzen dute Txinaren eredu ekonomiko misto edo hibridoa, litekeena delako eredu hori ipar-korearren bizi baldintza kaxkarren irtenbidea izatea. Hala ere, Ipar Koreak iraganean sozialismo sistema propioa asmatu zuen moduan, beharbada etorkizunean ere kapitalismoarentzako eredu propioa asmatuko dute. Nazioarteko interesen fitxak norantz mugitzen diren ikusi beharko da. ■

horretan AEBek eta Asia ipar-ekialdeko gainontzeko potentziek Korea batu bat euren interesen kontrakoa zela agerian utzi zuten. Izan ere, Korea independente batek Japonia, Txina edota AEBen nahi hegemonikoei traba jarriko lieke. Japoniak eta Txinak ekonomian lehiakide paregabea topatuko lukete; estatubatuarren kasuan aldiz, Japonian eta Korean dituzten 60.000 soldadu presentziak ez luke zentzurik izango

Irakeko Kurdistandik hamaika hots eta kolore, ARGIAko leiho birtualean.

Azaroaren 24tik 28ra **Karlos Zurutuza** eta **Borja Portuondoren** argazkiekin egunero diaporama bana www.argia.com webgunean.

«Familia, lagunak... Dena falta zait, baina ez AEBak»

Bereterbide zuen aitatxi. Berterbide, aita. Beterbide da Max, arbasoen kontrako bidea eginik. Euskal Herritik hara aitatxi-amatxiak, Amerikatik hona ilobak. Euskal amerikarra euskaldun huts da Larratxon (Donostia).

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Beterbide zara, zure aurrekoak Bereterbide izanagatik ere...

James Paul Beterbide ditut izen-deiturak. Hala ere, gure benetako izena Bereterbide da. Aitatxi AEBetara iritsi zenean aldatu zioten. Ellis uharteko amerikarrek ezin, bada, Bereterbide zuzen jaso, eta Berterbide idatzi zuten. Aitaren jaiotza agirian Berterbide ageri da, garbi. Nire deitura, aldiz, ez da Bereterbide, ez Berterbide, Beterbide baizik. *Beterbaid*, han, AEBetan. Baina, egiazki, ezta hori ere. Amerikarrek Beterbaid bera esateko ere lanak dituzte eta *Berbaid* esan ohi dute.

Arbasoak...

Aitatxi Luzaidekoa zen. Ez dakit noiz sortua, baina 1912an Amerikara joana. Manex zuen izena. Manex Bereterbide. Ni sortzean, aita-txiren izenez hots egiten hasi zitzaizkidan: Manex. Baina, berriz, AEBetan Manex ez da izena, eta laburtu egin zidaten: Max. Aita Paul nuen. Nevadako Lovelock-en sortua. Euskaldun gehiago ere baziren han. Hori badakit. Amatxi, Arcimisbehere Salaberri zen. Hazparnen sortua, Labiri auzoan, Leku Ederra etxean, AEBetara 1914an joana. Aitatxi-amatxiak han ezagutu zuten elkar. Bata Luzaidekoa, bestea Hazparnekoa... Han elkar ezagutuak, han ezkonduak, Nevada bertan; Lovelocken, ziurrena. Bost ume izan zituzten, lau mutil eta neska. Ni, berriz, Susanville-n (Kalifornia) sortu nintzen. Gurasoak hara mugitu ziren 20ko hamarkadan. Zerrategi bat zen han, non aitatzik lan egin baitzuen; gauzaina izan zen bertan. Bitartean, amatxik haurrak hazi eta ostatu bat zuzendu zuen. Zerrategiko langileak

ostatatzen ziren bertan, ezkongabeak, immigranteak... Susanvillen, hala ere, euskaldun guti zen: baziren irlandarrak, mexikarrak, txinatarak, suitzarrak... Denetarik.

Euskaldun iraun zuen familiak AEBetan?

Euskaldun eta amerikar. Aitatxi ez zen solas handikoa, ez zuen askorik esaten. Hamahiru hamalau urte nituela hil zen eta arrasto batzuk besterik ez ditut gogoan. Baina ziur dakit kontziente zirela, jakitun, beren euskaltasunaz. Etxea Euskal Herriko gauzakiz beteta zeukaten. Ehunka zeuzkaten. Eta, hainbeste gauzaren artean, nik oso gogoan daukadan bat: Zazpiak Bat armarria. Hori bai: Zazpiak Bat. Horman eskegia. Amatzik ekarria behar zuen, inondik ere.

Paul, zure aita, amerikarrarekin ezkondu zen.

Lau senide gara. Aitak hogeita hamar urte zituen ezkondu zenean. Amak, hemezortzi. Ama oso gaztea eta, aita, aldiz, oso zaharra; garai hartako, esan nahi baita. Lau haur izan zituzten bost urtean. Bikaina!

Nortasun agiria

James Paul Beterbide, Max (Susanville, Kalifornia, 1952). Euskaldunak zituen aitatzia-amatxiak. Ameriketan sortu euskalduna, aita. Amerikar hutsa, ama. Erroetara bidaia egin eta euskaldun da Max Beterbide. Historia eta Espainiar literatura ikasketak egin zituen Renon (Nevada) eta Santa Cruzen (Kalifornia). Irakasle izan zen AEBetan. Euskal Herrira etorri eta herrialdeaz maitemindu zen. Hemen laketu zen. Ingeles irakasle izan zen Loiuko (Bizkaia) Lauro ikastolan, eta tour gidaria, ondoren. Larratxon (Donostia) bizi da, irakurtzen, idazten eta musika egiten.

Max Beterbide

Zer zen zuen haurtzaroko nahas-mahasa: euskaldunak batetik, amerikarrak bestetik...

Gure euskal izatea mundu sekretua zen. Esan duzunez, aitak amerikarra hartu zuen emaztea, gure ama. Alaba bakarra, erdi mailako familia batekoa zen, Susanvillen berean, herri tipia baita. Amaren aldeko aitatzia suhiltzaile burua zen; kargu hautetsia, AEBetan. Amatzia langilea zen etxetik kanpo, gauza ezohikoa 50eko hamarkadan. Sistema judizialean lan egiten zuen. Familia ezaguna zen. Gero, gure ama izango zena, familia ezaguneko alaba bakar hura, euskaldun bati lotu zitzaion; familia handiko euskaldunari, hain zuzen. Aitaren aldetik, hamahiru lehengusu-lehengusina izan ginen, denak Susanvillen berean. Institutuan baginen bost, *Beterbaid* edo *Berbaid* izenekoak. Lehengusu-lehengusinek tributzat hartzen gintuzten eskolan, eta kode sekretuaren jabe ere baginen. Izan ere, guk elkarren artean euskarazko solasak baliatzen genituen, zenbait perpausa... Baita zenbait solas frantsesez ere, esaten ari ginena inork ez konprenitzeko. Han ikasi genuen elebidun izatea gauza handia zela: beti genuen kode sekretu hura, baliagarri.

Kode sekretua euskara...

Gaineratekoan, amerikar ume bagina bezala jokatzeko genuen. Haietarik ginen, batere ez berezi. Baina, esan dut, aldi berean zeharo kontziente ginen euskaldun ginena, ez baitzen gauza normala. Normala zen italiarra izatea, mexikarra, txinatarra, beltza, indioa... Normala zen hori, baina ez euskalduna izatea. *Basque* gauza arraroa zen, bitxia.

Jon Bilbao

“Renoko Unibertsitateak Donostian antolatutako irakasleen artean Jon Bilbaok txunditu ninduen. Berak bazekien ni euskalduna nintzela, eta historia maite nuela. Bazekien gainerako ikasleak amerikarrak zirela, eta ez zutela historiaren ardura handirik. Eskolara joan beharrean, ostiralero, Jon eta biok Donostiako Bulebarrera joaten ginen; tabernan garagardo bat edan eta historia erakusten zidan”.

Gogoan duzu euskaldunek elkarretara jotzen ote zuten garai hartan Susanvillen?

Haurtzaroari dagokionez, ez naiz gogoratzeko euskaldunak biltzeko batere saiorik izan zenik. Dela kluba sortzeko edo zernahi *basque* egiteko. Guztiarekin ere, gogoan dut zenbait jai handi ospatzeko elkarretaratzeak egiten genituela. Urteberri egunez, esaterako, euskal familia guztiek halako euskaldunen etxaldera jotzen zuten, Zatikarenera. Hiruzpalau Zatika ziren, gure aitaren adinekoak. Ez zen kluba, ez genuen jota dantzatzeko, ez bestelakorik, baina denok euskaldunak ginen han. Ez zen kluba, esan dut... baina bolo liga antolatzen zuten, beraien artean: Zatika, Berterbide, Eugenio Garriola... Bolotan jokatu eta elkarrekin joaten ziren tabernara. Talde txikia zen. Taldea osatzen zuten, ez euskaldunak zirelako, baina bai euskaldunak zirelako. Neke da esplikatzeko... Ez ziren euskaraz mintzatzen, ez zuten ezer bereziki euskaldun, ez dantza ez beste, ezer ez, baina euskaldunak ziren denak. Hori ziur dakit.

Jai seinalaturen bat eta bolo txapelketa hura ere zuten bilgune.

Bai. Bolo taldea ere osatu zuten, *Eskualdunak* izenekoak. Denek ere amerikar neskak hartu zituzten emazte eta, ondorioz, ondoko belaunaldia ez zen hain euskalduna etorri. Hori baita nire kasua. Baina milioika solas genituen —exageratzen ari naiz, bistan da, “milioika”—, baina solas asko izan genituen, euskaraz esan ahal genituenak, besteek ez konprenitzeko.

Euskaltasuna urtu egingo zen zuen belaunal-diarekin...

Gazte ginelarik, galtzen ari ginen gure historia AEBetan, euskaldunaren historia esan nahi dut. Gure familiak zori ona izan zuen, amatxi ia 90 urte arte bizi izan zelako eta, beraz, beti izan genuen itzal hura.

Euskal Herrira etorri zinen, bertan bizi zaitugu.

Renotik barrena, nahi baduzu. Renon egin nituen unibertsitate ikasketak, ordu eta erdira baitago hura Susanvilletik. Nora joan behar nuen, bada? Logikoa da. Unibertsitate ikasketak Renon eta Santa Cruzen (Kalifornia) egin eta Susanvillera itzuli nintzen, eskolan erakustera. Hamar bat urte egin nituen bertan. Haie-tarik batean, urte sabatikoa hartu eta Europara etorri nintzen, zenbait lagunekin. Bidaian izan ginen urte batez. Tartean, amaxiren familia bisitatzea joan nintzen, Hazparnera. Bizirik zituen arreba bat eta bi neba. Haiekin egon nintzen, Hazparnen, baserrian. Eta Euskal Herriaz maitemindu nintzen. Urtea iragan eta AEBetara itzuli nintzen. Handik lasterrera, euskara ikastea erabaki nuen. Biderik onena Renoko Euskal Ikasketen Programa nuen. Eta 1983-84 ikasturtean ikastaroa antolatu zutenean, lehenbiziko aldiz hemen, Donostian, izena eman nuen. Hogeita bost bat lagun ginen, sei hileko batean. Ikaslerik gehienek gaztelania estudiatu zuten. Bospaseik, euskara. Urte osoa iragan nuen hemen. Ondoren, ikasketak jarraitu behar nituela jabetu nintzen, eta AEBetara itzuli nintzen. Urtebetez lan egin eta Renoko unibertsitatera itzuli nintzen, bi urtez, lizentziatura bukatzera. Han nintzela, egun batean, non etortzen zaidan Carmelo Urza, esanez: "Lana daukat zuretzat Euskal Herrian". Urte baterako lan asmoa zen. Ni oso zorigaitzekoa nintzen AEBetan. Oso zorigaitzekoa naiz AEBetan. Ez dut maite. Ez da ez dudala Amerika maite, ez dudala nire herria maite. Ez naiz pozik AEBetan.

Zer dela eta?

Intzidentea

"Gogoratzen naiz gizon batek gure amari esan ziola: 'Italiar batekin ezkondu zinen!'. Gure amak erantzun: 'Ez da italiarra, euskalduna da!'. Eta gizonak orduan: 'Gauza bera da'. Eta gure ama histeriko jarri zen. Gizonari erasotzeko puntuan izan zen! Euskaldunak ez ziren italiar, ez ziren espainol, ez frantses. Gure ama, euskalduna ez izanagatik ere, gaitzitu egin zitzaion gizon hari. Intzidente horixe daukat gogoan".

Oso zaila zait, oso zaila, esplikatzeta. Baina nire familia laster konturatu zen, ulertu zuen hemen urtea iragan eta nola sentitzen nintzen. Esan ere egiten zuten: "Europartu egin zaigu!"... Ni horrela, eta, behin, Carmelo Urzaren eskaintza modukoa. Ez zen egiazko eskaintza izan. Berak lan baten berri eman zidan. Harremanetan jarri ninduen Loiuko Lauro Ikastolako arduradunekin, ingelesa erakusteko bertan. Ingelesa erakustea ez da nire lanbidea, baina mintza praktika egina-razteko nahi ninduten, euskaraz ere zer edo zer ikasita nengoenez. Lana onartu nuen. Hiru urte egin nituen Lauron, nahiz eta urte bateko asmoan etorri. Ondoren, hemen bizi izateko bestelako bide bat egin nuen, eta geratu nintzen.

Zein bide?

Tour gidaria izan nintzen.

Tour gidaria?

Bai. Lehenengo gidaria izan nintzen, eta amerikar bakarra, AEBetako turistak Euskal Herrira ekartzen. Zortzi urtez egin nuen lan hura. 40 tour baino gehiago egin nituen, bi asteoak, hamabost bat lagunentzakoak. Oso arrakasta handiko operazioa izan zen, sinetsi gero! Madrilgo Gobernuak –Madrilgoak, ez Euskal Gobernuak–, itzuli beharrik gabeko diru laguntza eman zidan. Era hartako gidari bakarra izan nintzen Euskal Herrian. 88tik 96ra jardun nuen horretan. Jo ezazu Internetera, zenbait informazio bada horretaz, oraindik.

Zer erakusten zenien amerikar bisitariei hamabost eguneko tourrean?

Dena.

Dena? Nevada alde hartan hona datozen euskaldunei galdetu eta haiek ere "denean" ibili direla esaten didate. Jakina da etxean izan direla, baina, ondoren, berdin ibili dira Bartze-lonan edota Malagan.

Argitaletxearen azken argitalpenak

Yorick Liburudendan edo

www.libreriayorick.com eskura ditzakezu

Trapu Zaharra
Varios Autores

Belgrado
Angélica Liddell

Kinseyren Showa
Jesús Díez

La Educada Visita
Antonio Noceda Arias

San Frantzisko, 15ren parean, 48003 - Bilbao / Tel: 944 795 287 / www.libreriayorick.com / info@libreriayorick.com

AZKEN HITZA

Ni hemengoa naiz

"Renoko Euskal Ikasketen Programan Joxe Mallea izan nuen irakasle. Han, Laura Mintegi, Marian Sarrionandia, Goio Monrealen emaztea... ezagutu nituen, baina ni ez naiz akademikoa, ez da nire giroa. Ni kalean bizi naiz. Ez nintzen Renoko euskal jatetxeetara euskaldun bila joaten. Nire bizitza normala ingelesez zen. Ez dut inora joan beharrik euskalduna izateko. Ni euskalduna naiz, hemengoa naiz..."

Guk ez genuen Euskal Herritik irteten. Eskualde guztiak jotzen genituen, batzuk besteak baino gehiago. Tourraren iragarkiak ere horixe zioen: "Euskal Herri historikoa", historia, hizkuntza, politika, edertasuna... erakusten genituen... Eta janaria! Tour hauetara oso euskal amerikar gutxi heldu ziren. Zergatik? Gehienek familia dutelako hemen, eta ez dutelako tourra egin beharrik bazterrek ikusteko. Familia ikustera datoz, baina ez dute Euskal Herria ezagutzen, ez dakite historia. Tourrean etortzen zitzaizkigunak bidaiari zailduak ziren. Milioi erdi pezeta balio zuen, gutxienez, gure tourrak. Ez zen txantxa. Hotel garestietan hartzen genuen ostatu, gure bezeroak ez ziren motxila bizkarrean hartuta dabilizanak. Bazekiten zertan diren bidaiak, inork ez zuen protestarik jotzen. Haietarik asko Antartikan ere ibiliak ziren, edota Afrikan, edota Bangladeshen. Asko ibilitako jendea zen. Herrialde bestelako bat ezagutu nahi zuten, bidaiari trinkoagoa egin... Zortzi urte haietan ez nuen arazo bat bera ere izan, arazo bat bera ere ez, ez bidaiariekin, ez ezerekin. Perfektua izan zen!

Ari gara, baina bada zure bizitzan alderdi bat azalera ekarri nahiko nukeena: maite duzu irakurtzea, maite idaztea, maite musika egitea...

Idaho Urrutia

"Ignazio Urrutia zuen izena. Badira urte batzuk hil zena. Janari denda zuen Susanvillen. Urrutia Idahotik etorri zen gure herrira eta, hori dela kausa, 'Idaho Urrutia' izenez ezagutzen zuten denek. Janari dendak ere izen horixe zuen: Idaho. Nire aitaren adinekoa zen eta ez dut uste askotan hitz egin genuenik, baina berak bazekien ni nor nintzen, eta nik ere banekien bera nor zen... Idaho Urrutiaren historia izkiriaturik dago. Beste askorena, ez. Goñi nafarraren St. Francis hotelaren historia, adibidez".

Maite ez, egiten ditudan gauzak dira, besterik gabe. Ez dago sekreturik horretan. Samuel Beckette esan zuenez, "finean, bizitza ez da istorio sorta besterik". Nik neure istorio-historiak ditut, ez dut besterik behar, anonimatua maite dut, auzo honetan ibili, Larratxon, era anonimoan. Hori bai, maite dut. Zer edo zer behar dut nire burua lanpeturik edukiko badut eta, beraz, musika egiten dut, irakurtzen dut, idazten dut... Idatzi egiten dut, baina neure buruarentzat, ez beste inorentzat, ez ondoan dagoenarentzat. Neure historia dut, ondo bizitza betea, zirraragarria, abentura handikoa... Historiak? Besterik ez daukat!

Azalean geratu gara gaurkoan.

Horixe, azalean.

Itsas hondora iristeko aukerarik izango ote duzu?

Ez dut uste. Beharbada, denborarekin. Ez naiz pertsona inportantea, eta ez dut inportantea izan nahi ere. Ez dut daukadana baino gehiago nahi. Nire historiak neuretzakoak dira, edo historia horiek bizi izan dituztenentzakoak. Orain bizi naizen lekuan inork ez daki nire berri. Ez diot inori kontatzen, jakin behar ez duenari ez dagoelako ezer zertan kontatu beharrik. Gauzak besterik gabe kontatu, ez.

AEBetan jaioa zaitugu. Hemen bizi zara, senideak itsasoz hara dituzula... Mirarik ez duzu? Falta zaizunik ez duzu?

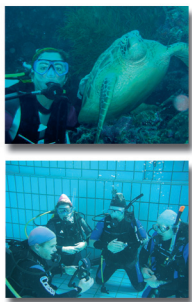
Denaren mira dut. Dena falta zait, baina ez AEBak. Familia, lagunak... Gure ama hil berria da, bat-batean. Aita nik hamasei urte nituela hil zen. Anaia zaharrena Los Angelesen bizi da. Arreba, Chicon (Kalifornia), unibertsitateko irakaslea da; berak nauka sasoian, lagunik onena dut. Anaia gazteagoa Caliman (Washington) bizi da. Lagunak han dira, baina denboraren joanean zerbait ikasten duzu: lagunak ere barreiatu beharra daukatela, beren bidea egingo badute, bizi berria egin. Garai bateko lagunak lagun ditut oraindik, harremanak ditut haietarik askorekin... Bai, falta zaizkit nire lagunak, baina oraintxe tabernan gure ondoan dagoen horrek ere, Larratxotik egundo alde egin ez duen horrek ere, faltan ditu berak 30 urte zituela zeukan laguna. Eta, haren delako lagun hura, harako mahaian jarrita dago, taberna berean. Hazi egiten gara, aldatu... Ez dut lagunak mirarik, ez zuk 25 urte zenituela zenezuk lagunak mira baino handiagoa. Kontua da ez ditudala orain hemen, ondoan. Horixe da alde bakarra. ■

www.argia.com/argia-astekaria

helbidean, elkarrizketaren bertsio luzea.

Dive Tarpoon Urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala • 48992 Getxo • Tel / Faxa: 94 4912577
e-posta: divetarpooon@euskalnet.net • web orria: www.divetarpooon.com

Atlantika

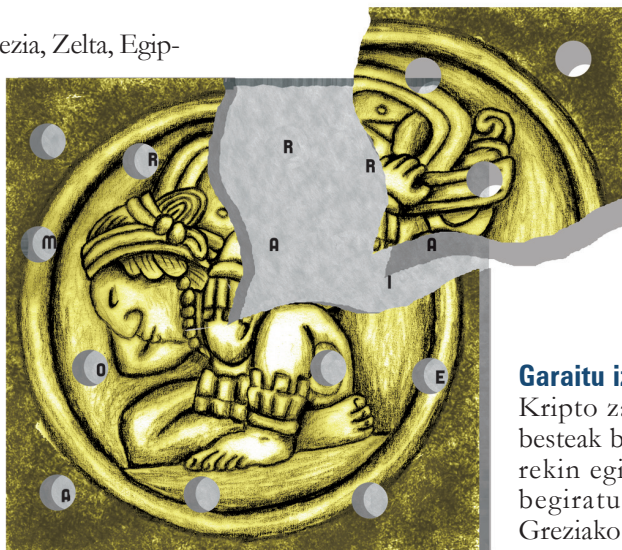
Dezifratu Kripto magikoa

Lau arkeologoren hegazkina irla ezezagunean erori da. Antzinako bederatzizibilizazio bizi dira bertan, eta hauen kulturaz eta bizimoduaz asko ikasiko dute arkeologoek, irlan atzera eta aurrera dabiltzala. Egia guztiak ezagutzen dituen Kripto objektu magikoaren lau puskak bilatzea izango dute helburu, azkenik puzzlea osatuta mezu sekretua asmatzeko.

ESTITXU EIZAGIRRE

ERROMA, Persia, Bikingoa, Grezia, Zelta, Egipto, Azteka, Inka eta Maia herriak ezagutzeko abentura biziko du Atlantikan barnertzen denak. Bertako jainko-jainkosak liskar batean leher-tu dira: nor da nagusi irlan? Zerutik erori berri diren arkeologoen lana izango da Kripto objektu magikoaren lau zatiak bilatu eta hari gal-detzea. Antzinako zibilizazio hauen kulturari eta bizimoduari buruzko galderak erantzunez lortuko ditu arkeologo bakoitzak bidean agertuko zaizkion oztopoei aurre egiteko Jainko kartak.

Jokoaren amaiera: Kripto objektu magikoaren zatiak Kode txartelaren gainean jarrita, zulotxoetatik hizki batzuk irakurriko dituzu. Hizki hauek ordenatuz asmatu zein den jainkoen eztabaidak uxatuko dituen erantzuna!

Garaitu izaki maltzur mitologikoak

Kripto zatien bila doala, arkeologoak besteak beste bikingoen Loki gaizkilearekin egingo du topo, edo aurpegira begiratuta harrizko bihurtzen duen Greziako medusarekin, edo zelten aitona gaiztoa den Balor-ekin... Horiei aurre egiteko, motxilatik Jainko kartak aterako ditugu, eta haue-tan topatuko ditugu oztopoak gainditzeko beharrezkoak diren gaitasunak (jakinduria, azkartasuna, indarra, magia...).

Estrategia eta zuhurtzia landuz

Kripto zatiak eskuratu dituen arkeologoa abentuaren abiapuntura itzuliko da, Kriptoaren mezu sekretua dezifratzera. Lau zatiak eskuratzeko zain egon zaitezke, edo zati bakarrarekin erantzuna asmatzera arriskatu, edo

bigarren esploratzaile bati itxa-roten gelditu, bien artean bildutako Kripto-ak batuz erantzuna asmatzeko... Zeuk erabaki, baina behin erantzuna emanda, galdu edo irabazi, hor bukatuko da abentura zuretzat. ■

✓ **Mahai jolasa:** Atlantika. Zibilizazioen kode ezkutua.

✓ **Adina:** 8 urtetik gora.

✓ **Jolasaren iraupena:** 20-40 minutu.

✓ **Prezioa:** 33 euro.

✓ **Eskaerak:** 943 368661
www.luditoys.com

Udazken-aferak

Banekien ez zela betiko, gure artekoa bukatzeaz zegoela. Eta hala izan da: hiru aste gorabeheratsuen ostean amaitu egin da. Kito. Apurtu egin dugu Patxi Lopezek eta biok. Ez da azken besarkadarik egon. Diskretuki atera naiz bere bizitzatik, atea nire bizkarrean itxiz.

Nire azken ttakunkadan —ez dakit gogoan izango duzuen— Patxi Lopez Facebook bidez lagun-eskaera egin niola utzi nuen idatzita. Bada, berak onartu zuen nire proposamena —eskerrak, bestela a ze zartada nire auto-estimua muinean— eta lagunak egin ginen.

Baina gauzak zer diren, hiru asteren bueltan idaztea egokitu zait atzera berriz, eta zer kontatu behar dizuet? Ba ez garelako Facebook-lagunak dagoeneko. Azkarrak dira harremanak 2.0aren garaian, dena zaharkituta gelditzen da segituan.

Gureak ez zuen zentzu handirik, egiaz. Nik *Join My Cause: Egunkaria libre!* mezuak bidaltzen nizkion. Eta berak erantzuten zidan bere elkarrizketa digitalaren zati berria blogean zintzilikatua zuela. Bakoitza bere zilborrari begira. Oso kontzentratuta. Eta horrela, norberaren interesak beste ezereen gainetik jartzen, ez dira harremanak aurrera ateratzen. Ez luzaroan behintzat. Normalean batek men egin behar du bestearen interesen aurrean. Horrela bai, horrela aurrera ateratzen dira lagun-harremanak eta baita matrimonioak ere.

Baina guk ez genuen horrelakorik egiteko asmorik.

Nire kasuan Patxi Lopez laguna egin nintzen Patxi Lopez laguna nintzela idatzita ahal izateko —Vila-Matas imitatzea uzten badidazue—. Patxi kasuan, berriz, lagun moduan onartu ninduen bere ditxosozko elkarrizketa digitala ahalik eta jende gehienaren artean zabaltzeko. Marketin bira-

INIGO AZKONA

Katixa Agirre

Apalategi

Olasagarre

la esaten diote horri. Bada, esaten dizuet, udazkeneko *affaire* laburra baino ez da izan.

* * *

Baina gehiegi hitz egin dugu Patxi Lopez buruz hemen. Norbaitek gure obsesioaren irakurketa maltzur bat egin dezake eta ondorio desatseginetara ailegatu. Beraz, nire aldetik, bukatu da Patxi. Agur, Patxi. Izan ondo. Lan handia duzu egiteke. Ez duzu erraz izango, baina, auskalo! Obamarengatik ere nork egiten zuen apustu 2007an?

Bada, gainera, hauteskunde kanpaina gertuago bat. Euskal Herriko Unibertsitatean errektore berria aukeratu da aurki, pasa den maiatzeko porrotaren ostean —badakizue hautagai bakarra utzi zutela bataila-eremuan, Juan Ignacio Perez errektoreak bere buruaren kontra gal zezan—.

Oraingoan bi hautagai lehiatuko dira. Iñaki Goirizelaia da aurrez aurre ikusi dudana bakarra, eta aitortu behar dut —liderren erotismoaz ari ginenez azken bolada honetan— arreta deitu didala. Nork esan zuen gizon burusoilak ezin daitezkeela erakargarriak izan? Askok xarma berezia lortzen dute ilea galtzarekin batera. Traje akademikoarekin ikusi nuen gainera, birreta, toga eta parafernalia guztia. Plus bat, dudarik gabe. Duda daukat kolorearekin, ez ote den serioegi, berari, ingeniaria izaki, marroia dagokiola. Baina kode unibertsitario hauek ezin dira ukitu. Marroi kolorea gorabehera, erakargarria egin zitzaidan errektoregaia. Begi politik eta ezpain mamitsuak. Eta pentsatu nuen: lanaldi partzialean kontratatuta gauden irakasleen soldata lotsagarriak zerbaitetan hobetzeko asmoa agerraraziko balu Goirizelaia honek, orduan bai ezingo niokeela eutsi

Erakargarria egin zitzaidan errektoregaia: begi politik eta ezpain mamitsuak. Eta pentsatu nuen: partzialen kontratatuta gauden irakasleen soldata lotsagarriak zerbaitetan hobetzeko asmoa agerraraziko balu

Goirizelaia honek, orduan bai ezingo niokeela eutsi

LOPEZEK IZENA ALDATU EGIN DU

OBAMA,
BARACK
OBAMA

ALDO...
BARACK
ALDO

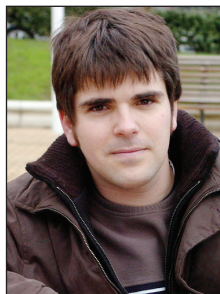

Kaukasoko lezioak

Pena handia eman dit Kaukasoko gerrak. Abkhaziar eta georgiarren kasuan bereziki, oso tamalgarria da: elkarren etsai bezain euskaldunen ahaide sentitzen dira biak, gurekiko estima sinestezina da. Han euskal kaukasiartasuna ez da teoria, zalantzarik gabeko egitatea baino.

Errusiak ez zuen XIX. mendera arte Kaukaso konkistatu —Georgia izan zuen orduan herri leialena—. 1859an Ipar-ekialdeko txetxeniarrak eta dagestandarrak garaitu ostean, Ipar-mendebaldeko zirkasiarren familia zabalaren —abkhaziarrak barne— aurka gupidagabe jo zuen: 1864an Zirkasia hustu zuten, biztanleen %95 hil edo kanporatuta. Oraindik asko dira Itsas Beltzeko arrainik jaten ez dutenak, otomandar inperiora bidean hondoratutako ontziak gogoan. “Ahaztutako genozidioa” deitzen diote.

Abkhaziako Gobernuak Errusiarekiko esker ona badu ere, diasporako abkhaziarrak —Abkhazian baino askoz gehiago bizi dira Turkian— haserre daude 2014ko Neguko Olinpiar Jokoak Sotxi hirian egingo direla eta, Ubykhia zaharrek hiriburuan. Ubykh guztiak kanporatu zituzten eta 1992an hil zen mende bat lehenago 50 mila hitzun zituen hizkuntza. Abkhaziak Israelen antzeko plana dauka azken urteotan: Turkiako abkhazia-

INIGO AZKONA

rrak etxeratzea. Baina Sergei Bagapsh presidenteari galdetu niolarik barkamenik eskatu behar ote zuen Errusiak 1864koa-gatik, ezetz esan zidan: “Kontu zaharrak dira horiek”.

Nork du arrazoi hainbeste sufritu duten nazioen artean? 1992an abkhaziarrak ez ziren %20 beren lurraldean, eta georgiarrak ia %50 ziren. Georgiar guztiak kanporatu zituzten gerran, garbiketa etnikoa ankerra izan zen. Baina orduan esaten dizute 130 urte lehenago

abkhaziarrak sufritu zutela genozidioa, eta gero Stalinekin eta Beriakin georgiarrez bete zutela Abkhazia, bertako biztanleak gutxiengo absolutua izan arte. Beste horrenbeste diote georgiarrak Hego Osetiaz: osetiarrak Iparraldekoak direla, eta Hegoaldera etorri eta georgiarrak kanporatuz bihurtu direla gehiengo. Nori dago-kio beraz, autodeterminazio eskubidea? Lurraldeko biztanle guztiei? Gutxiengoa izan arren “jatorrizko” nazioko kideei? Diasporakoek ere badute hitzik?

Errusiak osetiarren eta abkhaziarren eskubideak aldarrikatzen ditu, Kosovoko albaniarrei ukatzeaz bat.

Oligarken Errusiaren inperialismoa gringoena baino hobea da, nonbait, bere aldera lerratu baitira Venezuela, Nikaragua eta sasiekertiar mordo bat. Inork ez du galdetu, horratik: eta Txetxenia? ■

Errusiaren inperialismoa

gringoena baino hobea da,

nonbait, bere aldera lerratu

baitira Venezuela, Nikaragua...

Inork ez du galdetu, horratik:

eta Txetxenia?

TXANDAN

Edu Zelaieta

Bartzak

Besteren bartzak erraz ikusten ditugu. Zeinen erraza den irakasleak kritikatzeko, fakultateko kafetegian edo ikasgelan bertan, *irakasle gebienek* euskara maila kaskarra dutelako nahiz *askotan* eskolak aspergarri mortalak ohi direlako, norbera ikasle delarik ikasle artean.

Zeinen erraza den ikasleak kritikatzeko, fakultateko kafetegian —arestiko ikasle multzoaren ondoan, segur aski— edo bulegoan, *klasetik atera eta* erdaraz aritzen direlako nahiz *ikasleek* eskoletan parte hartzen ez dutelako, norbera irakasle delarik irakasle artean.

Zeinen erraza den, azken batean, nahi ez den errealtate horren erantzukizuna auzokoari egozte. Esae-

rak dioenez, aise ikusten baititugu besteren bartzak, geure zorriak sumatu ere egiten ez ditugunean.

Zeinen zaila den, ordea, geure kritikak autokritika-tik abiaraztea, aditz-pertsonak behar bezainbeste jokatuta: esate baterako, zer egiten dut nik, duzu-zuk, dugu-guk edota dute-haiek eskolen pisua *irakasleok* bakarrik ez eramateko eta, hortaz, zer egiten dut nik, duzu-zuk, dugu-guk edota dute-haiek *ikasleok* benetan inplikatzeko? ■

Aitor Zabalaza

KAZETARIA

Kronika zuriak

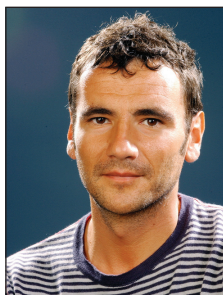
Baikorra izateko arrazoirik ez dagoela diote askok, datorren urtea gogorra izango dela, estu hartuko gaituela krisiak. Mezu ezkorren uholdea etorri zaigu gainera.

Sasoi hobeetan albiste gehienak txarrak direla iruditzen bazaigu, zer esanik ez orain. Liskarrak eta hondamenak erraz topatzen dute lekua komunikabideetan. Zenbat eta zalaparta gehiago, hobe, tentsio informatiboari eusteko.

Ia dena da ezkorra albistegietan, zorione-koak mezu apokaliptikoen eta gizakiaren gaiztotasunaren teorikoak. Badirudi kazetari ausarta izateko, mila pasartetan trebatutako tipo gogorra, ilunpetan ibili beharra dagoela beti.

Nik, aldiz, kronika beltzak baino nahiago ditut zuriak, eta ez nuke horregatik errealtatetik kanpo egon nahi. Gauzak dauden moduan egonda, albiste onen atzetik ibiltzea, iluna baino gehiago argia bilatzea, jokabide berritzailea da, eta ia baita iraultzailea ere, ez baitago modu eraginkorragorik aurre-iritziak gezurtatzeko. Hori ere bada komunikabideen lana.

Mundua baikor ikustea, pixka bat bada ere, ez dago modan, ordea. Kronika zuria motela da, txisparik gabekoa. Gertaera onak, historia baikorrak badaude, bai hemen eta bai Mozanbiken, baina komuni-

Gauzak dauden moduan
egonda, albiste onen atzetik
ibiltzea, iluna baino gehiago
argia bilatzea, jokabide berritzailea
da, eta ia baita iraultzailea ere

kabideek ez daukate gogo askorik horiek jasotzeko.

Adibide bat aipatzearren, duela gutxi Nigeriak satellite bat bidali du espaziora Txinak lagunduta. Baina hori ez da albiste izan.

Afrikan dena da iluna, dena tristea, gosea eta gerrak besterik ez, horixe ikusi dugu beti.

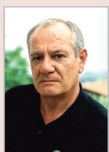
Komunikabideek uste duguna baieztatzen dute gehienetan, bestela audientziak bizkarra emango liokeelakoaren beldur. Eta guk geuk ere horixe nahi izaten dugu, pentsatzen duguna egunkarietan edo telebistan konfirmatuta ikustea.

Jakinekoea da pertsonak txakurrari haginka egitea dela albiste, eta ez alderantziz.

Hala ere, pentsatu nahi nuke badagoela beste biderik gertaerak komunikabideen erakusleiora eramateko, izatez albiste tankerarik ez badute ere.

Pedro Miguel Etxenike zientzialariak dio kazetariok ongiaren mezu-lari izan behar dugula, sentimendu positiboan hedatzaile. Arrazoi guztia ematen diot. Mundua hain txarra izango balitz, gizakion arraza aspaldi egongo zen desagertuta. Kronika beltza nagusi den sasoian, begirada zuria aldarrikatzen dut, mundua ikusteko modu positiboagoa, eta askotan baita erreala ere. Gure artean ditugun makina bat izarra-tzaileen eragina leuntzeko bada ere. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Irungo Real Unioni egokitu zitzaion hango Real Madril-en aurka egin behar izatea. Berdintasunean jokatzeko

zen konfrontazioak galdetzen zuena. Bien arteko ezberdintasunak agerikoak dira, elkarte bakoitzaren errealtate finantzaria, bazkidetza, bezeria, taldeen lehiaketa maila, bat nazioartekoetan ospetsuenetarikoa, bestea naziorik gabekoan, Estatuko hirugarren mailan aspaldi, bigarrenera igo ezinik dabilena. Lehen partidari, Irunen etxekoak etxean irabazi, batzuen eta besteen harriidurarako. Bertako Peña del Real Madrideko zenbait kide ezagutzen dut Real Unioneko akziodun. Txan-

Madrilén

txak eta adar-jotzeak jasan eta bigarren partidarako labanak zorrotzuta zeuzkaten. Bernabeu ez da Gal. Real Unionekoak han galdu egingo dira,

hark laurogei milako neurria du. Nire belarritz entzuna. Baina zelaiko berdea, berdintsua da neurritz. Hamaika-koak biak. Baloia, bakarra. Ateak, txandakatuak. Real Unionekoentzat, aukera historikoa ehunda laurogeita zenbait minututan gauzatu litekeena, handi-maundientzat gogogabea. Hortik orekatu litezke eta parekatu baliabideak. Txikiak jakin du bereak erabiltzen. Handiari, konturatzerako joan zaio denbora. Politikari profesionalek balukete hor zer ikasia. Hasi daitezela lanean. ■

Larrun 126

Datorren asteko ARGIArekin

Hamaika iritzi Euskal Herria marrazteko

Iritziak

Kultura
Koldobika Jauregi

Ekologia
Iñaki Barcena

Zientzia
Jesus Ugalde

Hizkuntza normalizazioa
Patxi Juaristi

Nekazaritza
Paul Nicholson

Demokrazia
parte-hartzailea
Asier Blas

Ekonomia eta irabazien
banaketa
Nekane Jurado

Hezkuntza
Abel Ariznabarreta

Feminismoa
Josune Muñoz

Osasungintza
Julian Bereziartua

Komunikazioa eta Internet
Eneko Astigarraga

Dani Blanco

Oinezko hiritarraren dekalogoia

1.

Ahal duzunean, oinez ibili. Horrek bereziki egingen zaitu oinezko hiritar. Edozein kausagatik ezinezkoa balitzazu, bizikletaz edo garraio publikoan ibil zaitezke –inolaz ere zure auto partikularrean–, oinezkotasuna batez ere jendartean galtzean baitatza.

2. Etxetik atera. Horretarako edozein aitzakia bila ezazu, sinesgarria izan ala ez, baita lanera joatearena ere. Aukeran beste edozein hobetsi.

3. Bide guztiek Erromara daramate. Hortaz, kontu handiz ibil zaitezte, batez ere hiri betierekoa jadanik ezagutzen baduzu, hartu duzun bideak hara ez eramateko. Munduan Erromaz gain bada-goelako zer ikusi eder asko.

4. Ibilaldia luzarazi. Bidaia delako inporta duena, eta ez hainbeste iristea. Sexuan gauza bera gertatzen omen da. Paseoa luzatzeko modu anitz daude. Batzuk oso zabalduak, erakusleihen parean gelditzea, adibidez, barruan dagoena interesatzen zaigula antzeztuz. Antzezpena azken muturrera eramanda, dendaren barrura sartu ere egin gaitezke, eta are bertan zerbait erosi ere. Horrela egiten badugu, poltsak piztuko digutelako bueltarako bidea luzaraziz. Adinak ematen duen jakinduriarekin ikasiko dituzu ibilaldia luzarazteko modu eraginkor gehiago, ekonomikoagoak, urratsa motelduz, zenbaitetan makila baten laguntzaz.

5. Zapata erosoak jantzi itzazu.

6. Ahalegindu zaitez zure ezagun eta lagunekin kasualitatez topatzen –kaleko egonaldiak luzeagoak izatera lagun zaitzaketek lagunek–. Horretarako urteetako elkar ezagutza oso baliagarria izanen zaizu, haiek maiz egoten diren tokietara hurbildu ahal izateko.

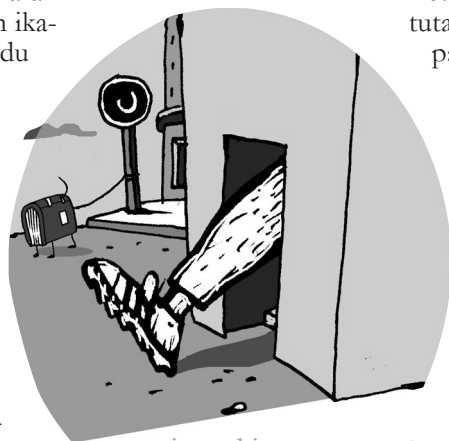
7. Maitasunerako leku aproposak bila itzazu. Parkeak oso prestigio handikoak

JOSU SANTESTEBAN

Bidaia da inporta duena, eta ez
hainbeste iristea. Sexuan gauza bera
gertatzen omen da. Paseoa luzatzeko
modu anitz daude. Batzuk oso
zabalduak, erakusleihen parean
gelditzea, adibidez, barruan dagoena
interesatzen zaigula antzeztuz

irudia:
Antton Olariaga

dituzu. Neguan hobe duzu kafetegietan aterbetzea, Cupidok hotzetik hanka egiten duelako, zuk zeuk ere, arku eta geziekin eta erdi biluzik bazenbiltza, egingen zenukeen modura.

8. Izan zaitez garbia eta ongi hezia. Ziu-dadean zaude, barkamena eska dezakezu, eskerrak eman, pilota umeei itzuli, goraintziak enkomendatu, eta dena lasai asko inork ez baitizu xiudadekeriagatik kargurik hartuko.

9. a) Atera liburu bat zurekin paseatzera, bidera maitasunik agertuko ez balitzazu, denbora zertan pasa edukitzeko. Topatuko dituzun erdiek liburuaren izenburua daramazun jakin nahiko dutenez, eta zeharka ikustera ahaleginduko, zer daramazun ongi aukeratzen lehia zaitez, ondoko aldagaiak aintzat hartuta: ibiliko duzun auzoa, ordua, unean uneko modak, liburuaren hizkuntza, portada, tamaina, lodiera, autoreak.

b) Ez atera libururik. Batere erosoak ez izateaz gain, mundu guztiak pentsatuko du ez duzula benetan irakurtzea maite, itxurati hutsa zarela baizik. Teknologia berriak desprestigiatzeko, pasealdi osoan ipod-a belarrietatik ez kendu.

10. Eraman beti, eguna bero sapak hartuta badago ere, txaketatxo bat, badaezpada, freskatuko balu. Ez balu freskatuko, eta komeni izatera, liburua ezkutatzeko erabil zenezake.

11. Ezertan pentsatzen ez ibiltzea hoberena den arren, zenbait momentutan, aringarri modura, ariketa ezberdinetan entretenei gaitezke, hala nola, arkitektura-erdegarrietan ohartu, beste oinazezkoekin mikromaiteminaldietan erori, ipod-eko abestien letrak murmurikatu. Asperdura eramanezina denean, hausnarketa sakonak edukitzea aholkugarria da, baten batekin topatuz gero norberaren aldetik uxatzeko balia daitekeena. ■

HipoKrisiari jarriak

I

“Ekonomia irakaslea...
zuk jakingo duzu noski”...
“Krisiaz bada, zuek hainbeste”
nik erantzun serioski.
Baina ikasleek zerbait gehiago
merezi dute, ze osti!
Liburuetan ez datorrena
kontatuaz nadin busti,
borboiren batek titulu hura
kentzeko arrisku ta guzti.

XDZ

II

Burtsa guztiak amildegian
sartu direla entzunik,
adituengan dugu esperantza
ia duten erantzunik.
Dena da izu, dena da mamu,
mesfidantza ziurrenik;
ezkortasuna, shocka, kaosa
depresioa azkenik...
erdiarekin psikiatra bati
dei egingo nioke nik.

III

Egia esan, ekonomia
erotu egin da nabarmen,
hazkundearen itsasontziak
izeberga jo ondoren.
Zera, izeberg baino gehiago
burbuila handi bat omen.
Orain hor dira naufrago-gaiak
zein salbatuko ote den...
eta ez ume, ez emakume:
banka-gizonak lehenbailehen!

IV

Lotsagarriro espekulatzen
bizi diren estrategak,
hauen jokoa bada errenta
huts egin du esakerak.
Zeintzuk dira, ba, kapitalismo
basatiaren manerak?
Pribatizatu irabaziak,
sozializatu galerak,
urritasunak beti izan ditzan
kudeatzaile berberak.

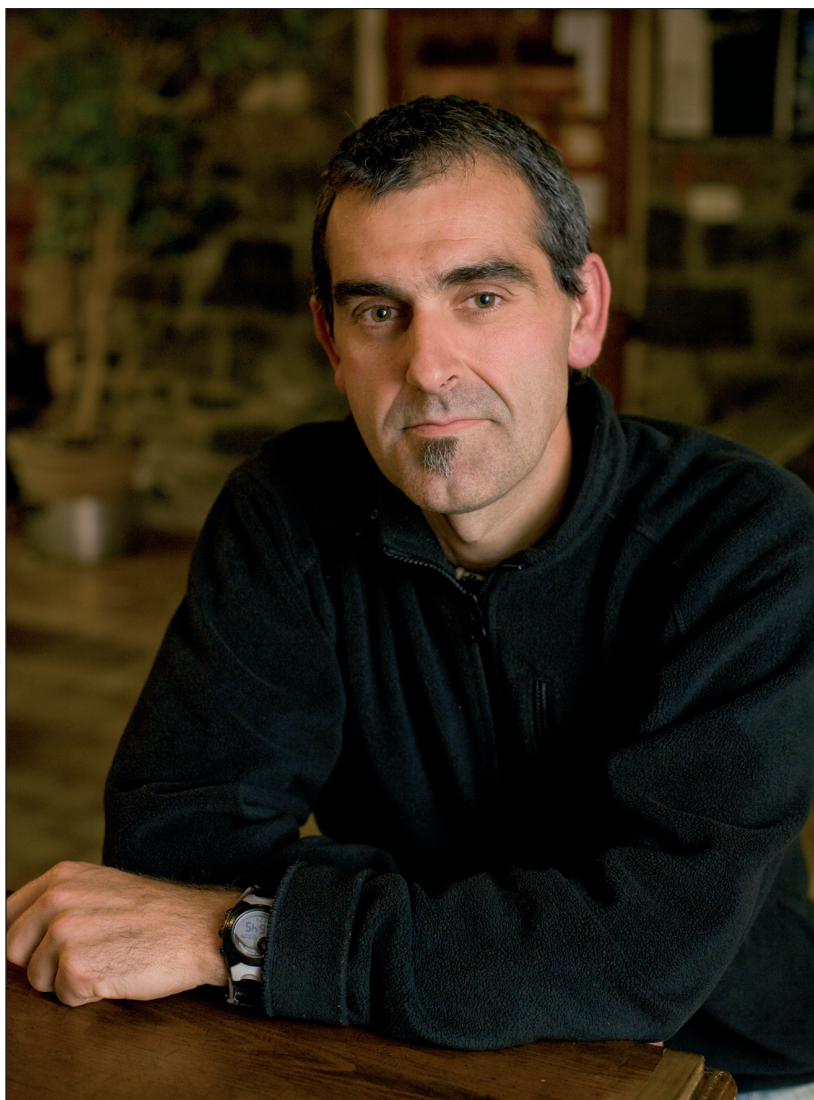
V

Oraindik jakin ez duzuenok,
emadazue baimena,
noiz ikasiko duzue, bada
dirua ez dela dena?
Ez dena dela pobrearentzat
mundu osoan barrena.
Aldiz, finantzen piratentzako
dirua da litekeena:
tripa ez zaie lehertuko, ez ba
horixe daukadan pena!

VI

Zerbait aldatu beharko dela
sinetsarazi digute,
sistema bera izango denik
inork ez dezala uste.
Agian Truke Ekonomia
egokia litzaiguke;
ikasleekin merkatutxoa
aia antolatuko nuke
eta bertsook zuoi eskaini
irribarre baten truke.

DOINUA: “Aita izena”.

Literatura

Mikel Ibarguren

Durangoko Azokako ateari zabalduko dira aurki. Badira literatur azokaren paretetatik harago ibilitako poetak, kartzelako barne paretak ukitu dituztenak. Ihes egin zutenak. Mikel Ibarguren (Zestoa, 1967) da horietako bat. Herritik ihes egin zuen eta itzuli-mitzulika dabil oraindik ere, bere labirintoan bizi da. Bere *Obabak* bizi du, bere zauriak poesiaz lotuz.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Ez nagoen lekukoa nauk»

“NIRE *OBABA* ZESTOA HUAN. Hogei urtera arte apenas urruntzen gintuan Urola ibaia-
ren ertzetik. Donostiara eta Bilbora irtetea
beste mundura joatea huan. 1987an gutun
bat jaso nian eta Ceutara joan behar izan
nian, soldaduskara. Lehenbiziko zartakoa
hark eman zidan, hura izan huan lehen
deserrotzea. Deserrotzea sentitu dudak
bakoitzean poesiara jo diat” diosku Mikel
Ibarguren.

1991n herritik ihes egin zuen. Preso hartu
zuten. Fresnes eta Soto del Real espetxeak
ezagutu zituen. Estraditatu izan zen. Libre
atera zen. Bolada batera –bere aurkako kar-
gurik ez zegoela uste bazuen ere– Martutene
ezagutu zuen, baita Valdemoro eta Caraban-

chel ere. Anartean, Kontxi neska-laguna-
rengana itzuli zen Ziburura. Mikel estradita-
tu zutenean neska-laguna Normandiako
Dieppen konfinatu zuten. Kontxik kanpo-
ratze agindua sinatua dauka oraindik ere.
Enaitz eta Arhan seme-alabekin bizi dira.
Sustraiak bota beharrean bizi dira, baina
ihesari lotuta biziko bailiran.

Mikelek dagoen tokiko erreferentziak
–mendia eta itsasoa– behar ditu, Urola
arroan utzi zuen paradisua aurkitzeko:
“Beste nonbait bizitzen asmatu behar izan
diat. Horretarako sustraiak bota beharra
zeukat, baina nik sorterriko minak soinean
daramatzat. Min horrekin bizitzen ikasi
diat edo ikasi beharrean segitzen diat”.

Sarrionandiaren *Kartzelako poemak* liburuko *Preso egon denaren gogo*a heldu zaidak gogorra. Presoa juzearekin gurutzatzen duk beti.

2001ean, Egin Irratira joatera ausartu ninduan –poesiaz jardutera– eta poliziak atxilotu eta “bilatze eta atxilotze” agindua zuela Baltasar Garzon juezaren aurrera eraman ninduan. Gabonetako gau zaharra Martutenean pasa nian. Garzonek ikurrin-afixa zeukan bulegoan, afixan bere burua itu eta jomuga ageri huen. Oso urguilutsua duk, garaikurra bezala jarria dik paretan: “¿Usted ha sido detenido alguna vez?”. “Sí”. Abokatuak: “Pero está absuelto. Le han detenido porque aparece en busca y captura”. Garzonek: “Ah, todavía lo tengo activado!?”. Ordenagailua manipulatu eta: “Se puede marchar, esta libre” esan zidan.

Mikel Ibarguren poeta zestoarra. Hendaiako Sokoa lantegian behargin. Xabier Leteren “Ni naiz kaleetan zehar neguko eguzkitan lanera dioan gizon bakartia” heldu zaidak gogora orain.

Langilea bai. Tapizgintzan, aulki muntaian... Gaztetatik lanean jardun diat, langile sentitzen nauk. Nire inguruko mintzagaiak futbola eta pilota dituk... Lankideek “poesia idazten duk?” galdetzen zidatek. Poesia eta literatura oso era pertsonalean bizi ditiat. *Bitxo* arraroa nauk, idazle klandestinoa.

Langile eta poeta...

Lana lana duk: beharra. Idazteak bizitzeko arnasa ematen zidak. Poesia norberaren burua ezagutzeko introspektzio modua duk. Itsasoaren antzekoak gaituk, ur azala eta hondoa ditiagu, barruan sartzea eta esploratzea duk nire beste beharra, hori landuz gero ateratzen diat burua airera nolabait.

Ikasle txarra izan huan poeta.

Ikastolan ikasia, baina gazte-gazterik lanean hasia. Loiolako Ikastolako hirugarren promoziokoa nauk. Gure garaiko neska-mutilek ez genian ikasteko gogorik, edo nire koadrilakoek behintzat, piper egiten oso onak gintuan. Ikastolak eman didan hoberena lagunak dituk. Heztea eta ikastea kalean egin genian bereziki. Nik, kaleaz gain, osaba-izeben baserriko mundu utopikoa ezagutu nian, mundu desiragarria. Hogeitaka urte joan dituk eta niretzat hura duk zorionaren mundua oraindik ere.

“Dena *des* egiten zaidak: *des*maitatzea, *des*lekutzea, *des*jabetzea, *des*ordutan bizitzea. *Des*errotzearen ondorio logikoa da. Nire kokaleku txiki hartatik, *Obaba* hartatik, at sentitzen nauk. Errotua eta arrotza sentitzen nauk aldi berean”

Alabaina, geroago Euskal Filologia ikasi huen Fresnesen. Letren lanbidea ez duk ofizio bihurtu ordea. AEKn irakasle aritu haiz, esaterako, baina...

Poesia naturalki bizi diat, ez zaidak inoiz letren mundura jauzi egitea eta ogibide bilakatzea bururatu. Ez nintzatekek natural sentituko. Literatura jarraitzen diat, baina literatura mundua edo sistema beste unibertso bat duk niretzat. Ni, sortzearekin kontent.

Hartara Hemen gauak lau ertz ditu (Susa) sortu huen Fresnesen.

Herritik alde egin nuenean, sakoneko deserrotzea bizi izan nian. Ingurukoengandik alde egin behar izateak hurbildu ninduen literaturara, poesia. Fresnesen sartu eta ezin nian eraman neska-lagunarengandik aldentzea. Espetxean hire buruaren presentzia behar duk, hori bilatzen duk. Gutunen bidez hasi ninduan hitzak lantzen eta gero poliki-poliki poemak sortzen. Barruan ego-

teak testuak irakurtzen eta sakonago lantzen laguntzen dik. Kanporako lotura eta ihesbidea aurkitu nizkian. Idatzitakoari forma eman eta Jose Luis Otamendiri pasa nioan.

Bien bitartean Soto del Realera estraditatu nindiaten. Liburua oso xumea duk, baina pauso handia izan huan niretzat: hasiberri baten poemak, esperientzia berebizikoa. Poemek kartzelako eremuaren

marka ditek, kartzelako ertzetaraino doaz, barruko mundu itxia ageriz. Atzean utzitako munduarekiko zerbait bilatu behar nian, zilbor heste bat, kontaktua kanpoarekin, neska-lagunarekin... Behin-behineko askatasuna topatzeko modua izan huan.

Handik zenbait urtera *Deserriko karrikak* (Susa) argitara eman huen. Kalean jada, Euskal Herrian, baina deserrian, antza.

Lehen liburua barruko erreferentziek markatu ziaten bezala, honetan Euskal Herrian negok, baina sorterritik kanpo. Beste hizkuntza bat aurkitu nian, frantseza, alegia. Deserria eta *des* guztiak barruan eramaten ditiat, sorterritik kanpo deserrian nago. *Deserriko karrikak*-en hemengo munduan kokatu nintzeneko modua azaltzen diat: karriketan, ostatuetan, herrietan eta mendietan. Nagoen lekuan errotzeko saioa duk.

Lantokian: bizitzeko egin beharrean. Tokian tokiko lekuetan bizitzeko *desegin* beharrean. Bai. Dena *des* egiten zaidak: *deslekutzea*, *desjabetzea*, *desmaitatzea*, *desordutan* bizitzea. Deserrotzearen ondorio logikoa da. Nire kokaleku txiki hartatik, *Obaba* hartatik at sentitzen nauk. Errotua eta arrotza sentitzen nauk aldi berean.

Zer bilakatu zaik poesia?

Igeri egiteko modua duk poesia, baita errotzeko modua ere. Bertakoa sentitzen nauk, hemengo girora egina nauk, lagunak egin ditiat. Hala ere, hori gero eta gehiago bizi arren, ez nagoen lekukoa naiz, ez nagoen lekuan bizi nauk uneoro. Batzuetan ez diat nire burua ezagutzen eta harritzen nauk.

“Ihes betea zilegi balitz, nonbait balego bakea, ni ez nintzake etxe ertzeko loredien maitalea” dio kantua. Hik etxeko ertza utzi huen. Bakea aurkitu al duk?

Ez. Deserrotzearekin batean, ihesaren sentsazio bizia zeramat. Iparrorratza soinean eramango banu bezala, ihes puntu horretan bizi nauk, batzuetan jendearengandik ihes, beste batzuetan egoeretatik. Iparrorratza imana duk eta ni ere halatsu, ez nagoen lekura bide egin nahi diat. Batetik nire *Obaba* zegok, baina badiat ere errealitatetik alde egin beharra, bakegune hori bilatze beharra, ihes egin beharrean bizi nauk.

Hire poemak itxi ez diren zauriak dituk.

Zauri dezente ditiat noski, eta poesia jostorratz modukoa duk, hitzak sentipen mingotsak ixteko hariak dituk. Eginak *deslotzeko* eta *deseginak* lotzeko erabiltzen ditiat hitzak. Poesiarekin bizitzaren ziklo bat itxi nahian hasi ninduan, baina oraindik ez diat itxi. Egunen batean zir-

“Iparrorratza imana duk eta ni ere halatsu, ez nagoen lekura bide egin nahi diat”

kulua itxiko ote dudan esperantzarekin bizi nauk.

Ahapetik da hirugarren liburua. Zer duk zir-kulu horretan?

Espazioek markatuta zeudek lehen bi liburua, bi espazioak deserriak izaki. *Ahapetik* liburuan erreferentziarik, ingururik eta kokapenik gabe idazteko saiakera egin nahi nian, poesian beste pauso bat emateko asmoz. Asmatu dudan edo ez, ez zekiat. Aldi horretan, poeta frantsesak irakurtzen hasi ninduan, bestelako eraginak jaso nizean, Paul Éluard edota René Char poetenak, esaterako. *Ahapetiken* ziur horien eragina ageri dela. Bestalde, barruan nengoela neska-lagunarekiko erreferentzia izan nian idazterakoan, gure arteko mundua –ni eta zu dialektikan– mundu osoa huan. Gero espazioa ireki huan eta orain zabalagoa duk, leku eta jende gehiago sartzen joan dituk. Alabaina, barne elkarriketari begira idazten diat oraindik ere.

Lapurtu diaten zerbaiten bila ari haiz, antza.

Denbora kendu zidaten. Fresnesko patioak oso txikiak hituan, ibili ez nian espazioa eta lapurtu didaten denboraren bila nabilek, denbora eta espazio galdua berreskuratzeko ateratzen nauk karrikara, mendira... Tarteka hitzak aurkitzen eta idazten ditiat.

2007ko Irun Hiria Saria irabazi huen *Ahapetik* liburuarekin. Laster garaikurra jasotzera joan beharko duk. Sokoa lantegitik Irungo udaletxera bide laburra duk.

Egia esan, saritua izateak *deszentratu* ninduan, *deskokatu*, ez nian espero. Garaikurraren bila joan behar diat, ekitaldia hila-bete honetan izaten duk. Dilema hori bizi diat: joan ala ez joan. Agian, berriz ere, arriskuan jartzen diat nire burua. ■

**gure!
arteak
euskaraz**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Iparaldeko Bertsulari Xapelketa

Burdinazko imanak

JOXEMARI OSTOLAZA

LUNBAGIAK jota nengoen bezperatik. Sendagile lagunarengana jo eta gramo bat antinflatatorio bi alditan banatuta hartu eta gogorrek bigundu zitzaizkidan. Garaiz abiatu eta Donibane Lohitzuneko tren geltokiko ingurutik ikus zitezkeen antolakuntzaren fundametuak. Ez zegoen galbiderik mugaz haruntzik etorri eta Jai Alaiaren kokapena ezagutzen ez zutenentzat. Komisaldegiaurreko suguorritan, parkinlekurainoko panel bik zuzendu gintuzten lekura. Bertan, ANTOLAKUNTZA izkiriaturik zeramaten laguntzaileek igorri gintuzten aparkalekura. Bikain. Frontoira hurbildu eta etxean geundela sentitu, bat. Atarian topatu nituen lagunmin pare bat, dozena bat lagun, beste hainbeste adiskide eta ezagun andana. Hauen artean, bertsolari asko. Barrura egin eta leku aproposenak jendez beterik. Goialdeko ezker aldean jezarri ginen, erdialdetik gertu. Kokapen egokia, politikoki hainbatek desiratu. Frontoiak, argiztapen arruntaz eta oholtza aldiz bereziaz, bi foko atzean eta beste bi paretik zuzenduak. Arruntak saioa hasi eta lehen agurraz itzaliko zituztela pentsatu nuen, erratua nengoen. Tenorez eman zioten hastapena finalari. Zozketak ekarri zigun lehen poza: Kartzelakoan Maialen-Miren lehenak, Amets-Sustrai azkenak, ogitarteko onak gustuko ogia duela beharrezko lehengaia adieraziz.

Lehen agurrak

Maialenek bere irabazteko gogoak erakutsi zizkigun bereaz. Sustrairenak eraman ninduen denboraren hara, frontoi berean bertako “Gure Ikastolak” antolatzen zituen kantaldi haietara, Herri Urrats eta Pastoral aipatu zituelarik. Euskal kantari ugarienaz gain, kanpoko artista anitz ezagutu genituen bertan. Atahualpa Yupanqui, Quilapayun, Cuarteto Cedrón, Paco Ibáñez, Luis Llach (bere Canpanades a morts estreinatu zuena) Miro Casabella... Eta bereziki GALEk erail-

Txapeldunari elkarrizketa argia.com-en

Ametz Arzallusi txapelketaren ostean eginiko elkarrizketaren bideoa ikusgai duzu www.argia.com/bideoak/helbidean. Irudian, Xanti Iparragirrek txapela jantzi zioneko unea.

dako lagunaren omenaldien gomutek gorputza mugitu zidaten. Berriz ere, Jai Alaiak etxekotu ninduen. Oraingo honetan pasaportetik gabe bertaratu ahal izan zuten bestaldekoek. Poliziek ez zuten hain gogoko duten “Operación Filtre” erabili eta lasaitasuna nagusi.

Saio guztiek ez zidaten arreta maila berean mantendu, ofiziozalea naizen aldetik, saio zenbaitek, nahi gabeen deskonektarazi egin ninduten. Hamarreko txikikoak bukatu, eta arnas luzean sartu nintzen. Luzeegian. Badakigu jakin, kartzelako itzuli motzarenak ere luze jotzen duena. Luze, zain dagoenarentzat, bizi bat uzteko zain dagoenarentzat. Binaka libratzen joan ziren bertsolariak patua lagun. Azken bien zain zegoen honi, hauen etorrera antinflatatorioa bezain lasaigarria suertatu zitzaion. Seiko motzean, Ametsek Amurizaren *Menditik Mundura* diskoko “Euskal Herriatik aparte” doinuak kantari entzutean erakarri arretaz, lunbagia ahazteraino eraman ninduen. Merezi izan zuen egonaldiak.

Hondarrekoak

Iparralde markak imana du. Euskalgintzako publikoarentzat bertsolari txapelketek ere bai. Bi besoko imana kasu honetan. Burdinazkoa behar du, nahiz plastikazkoak artilezko gaitan igurtziz momentuko gai arinak erakartzeko baliagarriak izan. Baina fite galtzen dute inportatutako ezaugarri erakarlea baldin ez badute igurtzitzaile permanentetik lanean. Bi ahokoa eta burdinazkoa, etengabeko hobekuntzaren bidean.

Bukaerako utzi dut epaiarena, niri, oraingoan ez dagokidana. Iragarle eskasa naiz, eta horregatik ez dut deusetan ezer jokatzen. Ez lotoan, ez kinielatan. Sustrai ikusten nuen txapeldun. Ametsen garaipenak poztu ninduen. Uztarri berekoak ditut, ahobiko burdinazko imanak. Estixuren artikuluak argituko ahal nau. ■

Uztapide eta Xalbador

ESTITXU EIZAGIRRE

HISTORIAZ GAIN SAIO ONA osatu zuten bertsolariek. Kartzelako lana luzeegia izan zen eta horrek garraztu zuen entzuleen sentsazioa. Colinak eta M. Arzallusek egindako zortziko handiko lanak (irradi euskaldun batean erdarari hitza eman bai edo ez) hasiera indartsua eman zion saioari, eta intentsitatea galtzen joan bazen ere, Artetxek eta Barrosok zortziko txikian egin zuten lanak berriro lehertu zuen saioa (Artetxe bankuko langilea eta Barroso lapurra. Bi hauek bertsotarako oso biko onaosatzen dute). Erramundegi eta A. Arzallusek ere saio bizia egin zuten (pisu berean bizita Arzallus ligoia eta Erramundegi lehortean dagoena); A. Arzallusen bigarren bertsoa goitik behera ikastekoa zen, bukaeran trabatu bazen ere. Aipaturiko saio gehienetan gaiaren enfokea izan zen gakoetako bat: Zortziko handian Colinak etorkin denak hartu zituen “erdaldun” zakuaren barruan, eta horrek bere jarrerari indarra eman zion. Arzallusek Barroso bertso kantari sartu zelako ezagutu zuela bota zuen, eta horrek bertsolaritzarekin umorea egiteko atea ireki zien.

Kantakerak

Arreta piztu zidan bertsolari bakoitzak oholtzan hartzen duen presentziari, eta kantakerari. Elementu horiek aitoritzen dieguna baino pisu askoz handiagoa dute. Maialen Arzallusen indarra, distira, zuzen iristen zen entzuleengana. Milaka belarriz osatutako frontoia bete egiten du. Miren Artetxek kontzienteki kantakera sotilagoa agertu zuen, barrena oholtzara ateratzeak eskatzen duen tonu intimoago bat bilatuz. Kantakera horrekin publikoarekin konektatzea zailago egin zitzaio-lakoan nago: bere bertso on askok txalo epelak jaso zituzten, eta oso oso onek bakarrik berorak. Baina kartzelako lanean erakutsi zuen kantakera honen eraginkortasuna, oiloipurdia jarri baitzigun: hain hasi zen bolumen baxuan kantuan, publiko dena ixilarazi zuela, eta “ssss!” bat ere entzun zen atzeko lerroetan.

Ekhi Erramundegi borrokatzera etorri zela iruditu zitzaidan. Edozein gai suertatuta ere berea defendatzera. Finalista bati dagokion jarrera, kale edo bale egin, publikoak istimatzen duena. Amets Arzallus txapeldun ikusi nuen. Miren Artetxeren kantakera malgua du, builarik egin gabe zeharka ari denarena, eta era berean Maialen Arzallusen indarra, errespetua lortzen du. Bere bertsoak ez dira oharkabea pasatzen.

Colinaren eguna

Presentziaz A. Arzallus txapelduna den moduan, bertsotan Sustrai Colina gailendu zelakoan nago. Saio denetan eutsi zion goiari eta bertso batzuk puntakoak egin zituen. A. Arzallusek ale antologikoak utzi zituen, baina estropozoak egin ere bai. Kartzelara burumakur sartu zen, irtetea ondo altxa bazuen ere. Horregatik harritu ninduen emaitzak eta batez ere, 23,5 punturen aldeak. Bertsotan hizketan ari bailitza egiten duen Uztapidek ez zuen bere egun onena izan. Eta Xalbador oraingoan publikoak ulertu zuelakoan nago. ■

NAZI ARTEK TRIKITIXA JAIALDIA

DONOSTIAko VICTORIA EUGENIA ANTZOKIAN,
2008ko AZAROAREN 22an,
larunbata, 19.00etan

- IRLANDA Spraoi
- ITALIA Menta Fresca Danza
- GALIZIA Pandeiro Furado
- EUSKAL HERRIA Iparraldeko Zpeiz Mukari
Igorreko Arantzarte dantza taldea
Gipuzkoako sasi dantza

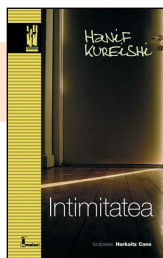
Antolatzailea: Euskal Herriko TRIKITIXA Elkarte
Babeslea: ARGIA

Liburuak

KRITIKA

Intimitea. Hanif Kureishi
Txalaparta. 150 orrialde. 15 euro.

Helduen literatura
Amaia Alvarez Uria

... pila, pila, pila, patata tortilla!

NOLA HASIKO ZINATEKE maitasuna (ren amaiera) ri buruzkoak kontatzen? Zein hitz aukeratu zenituzke hainbeste jorratu den gai bati buruzko begirada sinergarri, interesgarri edo iradokitzailea emateko? Zer esan daiteke maitasunari buruz dagoeneko esan ez dena?

Hanif Kureishiren *Intimitea* horrela hasten da: "Gaurik tristeena da hau, banoalako eta ez naizelako itzuliko". Liburu honetan protagonistak kontatuko digu bere ordura arteko bizitza –bikotea, semeak eta etxea– utzi aurreko eguna nola pasatuko duen eta denbora horretan izango dituen gogoetak gurekin konpartituko ditu.

Maitasunaren gazi-goxoak aletzen ibili dira azken hiru mendeetako literatura, musika eta zinema. Hamaika bider irakurri-entzun-ikusi dugu zer den eta zer ez den maitatzea, zein mingarria den maitatzea eta zenbat merezi duen maitasuna ezagutzea.

Maitatzeko modu desberdinak agertu eta aldarrikatu izan dira azken mendeen –gutxienez–, mugimendu feministak adibidez, askotan aipatu izan du maitasun errromantikoa deseraikitze beharra dagoela, eredu berriak proposatzeko garaia dugula. Gai sakon eta konplexua dugu mintzagai, hartu-eman kodetuen lurraldean.

Pertsonen arteko harremanetan interpretatzeko mila kode eta arau daude eta sexua ere kontuan hartzen

badugu moral bikoitzaren arazoa gehitu beharko diogu prestatzen ari garen plater bero honi. Gainera, gure jendartearen sentimenduak eta emozioak ezkutatu eta apaltzeko joerari begiratzen badiogu, gaia korapilatu eta zailtzen zaigu zinez.

Kureishik bere lanetan (antzerkian, zineman eta literaturan), curry usaineko Londresetik hitz egiten digu, aldiri edo errebaletako auzoetatik, behe eta erdi-mailako langileen ahoetatik, etorkinen seme-alaben eskarmentutik, gazte, gay eta emakumeen bizipenetatik, eta horrek *bestearen* ahotsa entzuteko aukera ematen digu, gaur egun G. Ch. Spivaken *subaltern*-ak hitz egin dezakeela erakutsiz.

Kokagune ezagun batean jartzen gaitu, egunero-kotasunak blaitzen ditu txoko guztiak eta oso hizkera eta tonu hurbila darabilenez erraz konektatzen dugu narratzailearekin. Honek bere ile urdinak eta tripa erakutsiko dizkigu, bere ahuleziak eta desirak, bere ohitura eta apeta txikiak, ezer baztertu edo disimulatu gabe.

Besteak beste leialtasuna, aitatasuna eta sakrifizioa-ri buruz egingo digu berba eta bere pentsamendua inguruko iritziekin tartekatuko du. Duzunarekin konformatu behar zaren planteatuko du eta horrekin lotuta agertzen diren topikoak kontrajarriko ditu. Erljio kristauak eta aro indibidualistak duten pisua aztertuko du eta menpekotasunei aurrez aurre so egingo die.

Oso liburu aproposa beraz maitasunari buruz modu zintzoan hitz egiteko eta horretan aurreiritzirik gabe pentsatzen hasteko. Ondo legoke irakurri eta gero –edo irakurri baino lehen–, guk gaiari buruzko gure bertsioa idatzi eta lagunartean eztabaidatzea, buruan ditugun estereotipo zaharrak eta balore atzerakoiei astindu pare bat eman ahal izateko.

Erramun Baxok euskaltzale eta hizkuntzalariari omen

80 urte bete ditu Erramun Baxok suhaskundarrak (Nafarroa Beherea). *Bat* aldizkariak urtemuga aitzakia hartu du soziolinguistaren obra eta bizitzari errepasoa egiteko. Baxokek euskara biziki sustatu du erakundeetan; Quebec-eko egonaldi luzean hartutako esperientzia baliatu du horretarako. Aldizkarian, hainbat lagunek aitoren gutunak idatzi dizkiote hizkuntzalariari. I

Bat soziolinguistika aldizkaria (67 zk.)
Batzuen artean. Soziolinguistika Klusterra
197 orrialde.

Ekologia zer den, eguzki-autoan

Komiki dibertigarri honek Manuelen hotel ekologiko batean bizi dituen abenturak kontatzen ditu. Eguzki-auto harrigarria asmatu duen doktorea, gaizkile sabotatzaile bi eta lasterketa handi bat, erregai ezin hobeak dira emoziorako. *Eguzkiaren lasterketa* izenarekin kaleratu du Sauré argitaletxeak Txanoa bildumako hirugarren zenbakia. I

Eguzkiaren lasterketa
Txani Rodriguez / Nacho Fernandez eta Veronica Rosado (irudiak).
Sauré argitaletxea.
48 orrialde. 16 euro.

Diskoak

IKER BARANDIARAN

Eguzkiaren zain
Haitzama.
Autoekoizpena.
Iraupena: 46'07".
11,50 euro.

Plaza bete doinu, kolore eta sentsazio

PLAZA TALDEAK eraldatuz doaz, gauza ia guztien moduan, eta gaur egungo plaza talde asko beste "plaza" askotarako aproposak ere badira. Haitzama horien artean dago. Musikari gaztez osatutako talde beterano honek dozenaka kontzertu egin ditu aurten ere, baina kantu propioez (ia guztiak) osatutako diskoa prestatzeko tarte hartu dute. Hala, trikitia oso presente dagoen arren, ska, reggae, runba, merenge,

pop, folk zein rockarekin ausartu egiten dira, eta baita emaitza onak lortu ere. Beraien helburu nagusienetakoa jendea dantzan jartzea da, eta horretarako ez dago guztia asmatuta; horregatik ez ditu kikiltzen ohiko instrumentuez gain, tronpetak zein hammondak erabiltzeak. Alaitasunaren eta desinhibizioaren borrokalari porrokatuak diren arren, hitzetan, tarteka, bidegabekeriei abesten diete.

Haitzama

«Talde gehienek entzuteko eta abesteko kantak egiten dituzte, baina noizbehinka dantza ere egin behar da»

Zer da Haitzama? Badago harria baino zaharragorik?

Haitzaren ama da. Guztiak bat izan, ondo konpondu eta elkar ulertzea garrantzitsua da talde batentzat. Hori argi eta garbi izan dugu hasieratik eta izenak horrela adierazten du. Hau da gure lehenengo esperientzia.

Zuek plaza talde definitzea aproposa da?

Plaza talde baino, dantzatzeko eta gozatzeko taldea. Gure erronka handiena jendea dantzara bultzatzea izan da. Euskal Herriko talde gehienek entzuteko eta abesteko kantak egiten dituzte. Hori ondo dago, baina noizbehinka dantza ere egin behar da eta lotsak baztertu.

Dantzak pena guztiak kentzen ditu?

Hala pentsatzen dugu musikari guztiok. Momentu bakoitzean norberak musika estilo ezberdinak behar ditugun moduan, dantza

desinhibitzeko, pena guztiak ahazteko, alaiago egoteko lagungarria da.

Ez da ohikoa amatasunaren gainean kantuak idaztea. Gutako denoi on egingo liguke inoiz ama izatea?

Ez dakit ama izateak, baina bai inoiz sentitzeak emakume batek sentitzen duena haurdun dagoenean. Uste dut harrigarria dela pertsona bat zure barnean sentitzea. Baina gizon batek edo ema-

kume batek sentitzen dutena oso ezberdina da.

Hain zaila da bakoitza den modukoa izatea?

Pertsona bakoitzak bere barnean bilatu behar du. Txikitatik gizarteak dena inposatzen dizu, baina gu garen moduan adierazten gara?

Zer dago Kuban hemen ez dagoena? Hain zaila da hemen inspiratzea?

Inspiratzea ez da zaila, eguneroko gauza berriak pasatzen dira-eta, baina hemen gaur egungo bizimoduak ez du batere laguntzen. Estres handiagoarekin bizi gara. Ekonomikoki hain aberatsak ez diren lurraldeetatik ikasi egin behar dugu. Guk nahi dugun guztia daukagu, baina garrantzitsua falta zaigu, zoriontasuna. Kuban, berriz, jendeak pertsona izaten erakusten dizu, ateak edonorentzat irekita daude. Eta musika aldetik dagoena ikaragarria da. ■

Ezpalak

JON TORNER

Carlos Giménez eta 'Ipurbeltz' omenduko dituzte Getxon

GETXOKO KOMIKIAREN ETA MANGAREN VII. AZOKAK Carlos Giménez (Madril, 1941) *Paracuellos* klasikoaren egilea eta *Ipurbeltz* aldizkaria omen-duko ditu. 31 urteko ibilbidearen ostean, euskarazko komikigintzan aitzindari izan zen aldizkaria plazaratzeari utzi zion Erein argitaletxeak duela hiru hilabete, harpidetza kopuruak behera egin zuela eta gizarteko joerak aldatu direla argudiatuta. Getxoko Komiki Azoka azaroaren

28tik 30era bitartean egingo da, Areetako Geltokiko eta Erromoko Santa Eugenia plazetan. Ehun erakusmahai inguru jarriko dituzte bi gune horietan, eta hitzaldiak, proiektzioak, tailerrak eta erakusketak ere izango dira, besteak beste. Iaz 20.000 lagunek bisitatu zituzten bi karpak. Interneten: www.salondelcomidegetxo.net.

Mikel Laboak jasoko du Gipuzkoako Urrezko Domina

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIAK ematen duen sari garrantzitsuena, Gipuzkoako Urrezko Domina, Mikel Laboari emango diote euskal kultura unibertsalaren ikono garrantzitsuenetakoa izateagatik. Abenduaren 23an egingo duten ekitaldian jasoko du domina 74 urteko musikari donostiarra. Urrezko Dominarekin, gizartearen interes orokorren eta Gipuzkoako balioen alde borrokatzen duten pertsonak edota elkarteak saritzen ditu Aldundiak.

Andres Orozco-Estrada izango da Euskadiko Orkestra Sinfonikoko (EOS) zuzendari titular berria. 2009/10 denboraldian hartuko du kargua, hasiera batean hiru urterako. Orozco-Estradak 31 urte ditu, Medellinen (Kolonbia) jaio zen eta Viena (Austria) bizi da. Gaur egun Grosses Orchester Graz orkestraren zuzendaria da.

Ernest Alkat bertsolari behe nafarra (Iholdi, 1951) hilaren 7an hil zen. 1967an eskaini zuen aurreneko saioa, eta hogeitau urte beranduago Nafarroako Bertsolari Txapelketa irabazi zuen, baita 1989an ere. Ipar Euskal Herrian Xalbadorren eta Mattinen ondorengo belaunaldiko bertsolaria zen Alkat.

Tuboskapi talde bizkaitarra desegin egingo da. Taldearen izen bera duen diskoa grabatu dute agur moduan. Musikerria diskoetxeak plazaratu du eta Ondarroako Santos Records estudioetan grabatutako zortzi ska-reggae abesti eta bideoklip bat bildu ditu. 2002an eman zituen lehenengo urratsak Ondarroako taldeak, eta disko berria aurkeztu arren, kontzertu gehiago ez dutela eskainiko iragarri dute taldekideek.

Joseba Sarriónandia idazle iurretarrak *Gau ilunekoak* ipuina (Elkar) plazaratu du. Baionara helduko den estralurtar baten bizipenek ematen diote hasiera erreferentzia literario ugari dituen liburu horri. Zuri beltzezko ilustrazioak Maite Gurrutxaga amezketarrak egin ditu. Eleberri, saiakera eta poema liburuaz gain, hiru ipuin bilduma ere baditu idatziak Sarriónandiak: *Narratioak* (1983), *Atabala* eta *curia* (1986) eta *Ifar aldeko orduak* (1990).

● **Helena Taberna** zinemagilea, *La buena nueva* filmaz **Berrian**: «Nafarroan Elizak izan zuen pape-rari buruzko lehen filma da hau, horra. Zenbat ikusmolde berri edo desberdin ez ote diren egongo! Europako zinema independenteak istorioekin eta gidoi onekin lan egin behar du, efektu bereziekin ezin dugulako lehiatu. Hau da, istorio onak kontatu behar ditugu, ongi kontatu ere. Eta hunkitzen bagaituzte, hobez».

● **Iñaki Azkuna Bilboko alkateak** *El Correo*: «Bilboko Guggenheim museoak arrakastaz beteriko hamaika urte izan ditu eta ezin dira lausotu bere langileetako batek egindako lapurretatik eta obrak eskuratzeko dibisa aldaketa oker batengatik. Legeak berdina izan behar du guztientzako eta jasotakoa ikertzea komeni da ez dadin berriz gertatu. Baina hortik entzun diren gauzetara alde handia dago (...) Kontuz jateko kontuekin. Guggenheima ez da artea

bakarrik, lana da, aberastasun sortzaile da eta ez soilik Bilbon, Euskaditik harago doan eremuan ere bai».

● **Pantxoa Etchegoin EKE-ko zuzendariak** *UK aldizkarian*: «Frantses medio batzuk hartzen dituzu, eta maiz gure kultura agertzen da karta postal batean bezala, oso itxia, zaharkitua, betiko irudiekin... Gu saiatzen gara erakusten eskual kultura modernoa, gaur egiten den kultura bizia, ez bakarrik atzokoa».

Abarrak

UNAI BREA

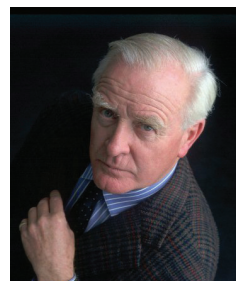
Gure arimaren hondoa espiatzen zuen gizona

EZ NATO lan jakin batez hitz egitera, ibilbide literario oso batez baizik. David John Moore Cornwell, John le Carré ezizenez ezagunagoa, ingelesa eta espioi ohia (barka kakofonia). Le Carré-ri aspaldi ezarri zioten “espioitza nobelen errege” titulua; sinplifikazio justifikaezina, nire uste apalean. Zuzenago litzateke “XX. mendeak eman duen giza arimaren esploratzailerik bikainenetakoa”, baina besteak erosle gehiago erakartzen du seguruenik.

Le Carré-ren nobelen ardatza jendearen pasioak dira, maitasuna eta traizioa, gudan kabitzen diren miseria guztiak eta dohainen bat edo beste. Espioitza, harentzat, eszenatokia da, bere pertsonaien ahulda-dea erakusteko eskaparate ezin hobea. Akaso, bere aurreko lanbideak besterik ezagutzea eragotzi ziolako hautatu zuen Le Carré itzalen mundua, akaso gure barne-muinaren erretratua egiteko oihal hoberik ez dagoelako. Nik behintzat, zantzu autobiografikoak sumatzen ditut zenbait pertsonaiaren patetismoan, egileak “begira zer ergelak ginen” aitortu eta barkamena eskatu nahi baligu bezala.

Hala ere, espioitzaren errege etiketa zeraman besteren bati ez bezala, Cornwelli ez dio kalterik egin Gerra Hotza amaitzeak. Aitzitik, orduan eman ditu nobela onenak nire aburuz. Modu bikainean uztartu ditu sentimenduei buruzko istorioak gaur egungo arazo sozial batzuen kontrako salaketarekin, ez baita ahaztu behar Le Carré espioi ohi (barka berriz) ingeles batengandik espero daitekeen bezain ezkertiarra dela.

Salaketa etxe-kalte izan du batzuetan ordea. *The constant gardener* (2001) farmazia-industriaren gehiegikerien aurkako aldarritzat goraiatua izan da, eta hori ere bada, baina nobela horrek literaturari egindako ekarpenik handiena, gutxiagotan aipatua, alargundu ostean hildako emazteaz maitemintzen den gizonaren istorio hunkigarria da. Le Carréren lanean konstantea da, izan, hunkitze-ko gaitasuna.

John le Carré.

azaroaren 23an

Gernika-Lumon

Jai Alai Frontoian, 17:30ean

Bizkaiko bertsolari txapelketa 2008

Fredi Paia

Ibon Ajuria

Iratxe Ibarra

Oihana Bartra

Jone Uria

Amaia Uribe

Gaijartzailea:
Maite Berriozabal

www.botasarean.biz

Ihesi

GORKA AZKARATE

Euskal Herria ezagutuz: Izkiko Parke Naturala (Araba)

Okila ameztian

Mendialdea Arabako ingururik ederrenetakoa dela esatea ez da gehiegikeria. Sei udalerrik osatzen dute natura inon baino biziago dagoen eskualde hau: Arraia-Maeztuk, Bernedok, Kanpezuk, Aranak, Lagranek eta Urizaharrak. Izkiko Parkea ere gordetzen du bere baitan Arabako Mendialdeak. Herrialdeko altxorrik ezezagunena.

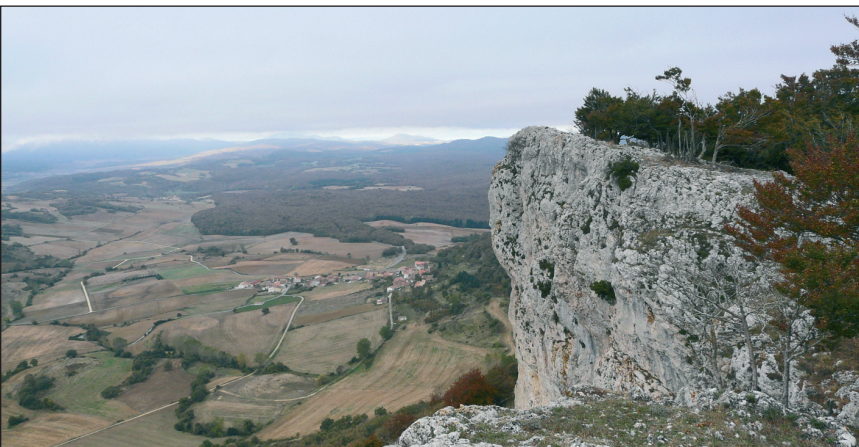
Izkiko mendigunea 1998an izendatu zuten parke natural; paisaia ugari biltzen ditu bere baitan ia 10.000 hektareako hedaduran, eta EAEko hirugarren handiena da. Kapildui tontorra da, 1.175 metrorekin, punturik altuena; baxuena berriz, Bujanda herria: 600 metro inguru.

Aipagarria da Izkiko Parke Naturalak bere hedaduran ezkutatzeko duen paisaia aniztasun ikaragarria: kare-haitzezko mendi kasko ikusgarriak, hezegune ezkutatuak,

baso itxi eta aberatsak... Durruma Kanpezu eta Korresetik gertu dauden Muela (1.056 m) eta Soila (989 m) dira agian mendizale gehien erakartzen dituzten gailurrak. Ezin ahaztu, ordea, parkearen bestaldean, Apinaiz eta Arluzeatik gertu dauden San Kristobal (1.057 m), San Justi (1.023 m) eta iparralderagoko Kapildui (1.175 m) gailurrak, talaia berdingabeak, denak ere. Haitzarte handi eta ikusgarriak osatzen dituzte gailurrok, eta bisitariei bista panoramiko ederrak eskaintzen.

Izki, funtsean, basoa eta haitza da. Zalanztarik gabe, ametza (*quercus pirenaica*) da zuhaitz motarik esanguratsuen, bertako ameztia Europako handienetakoa baita. Horrez gain, pagadiak, haltzadiak, erkameztiak, urkidiak –Euskal Herriko handiena bertan dago–, lertxundiak, hariztiak eta beste hainbat espeziez osaturiko baso aberatsak aurkitu daitezke. Soila mendiaren magalean, esaterako, Aparteko Zuhaitz izendatutako hagin bat eta ezki bat daude, parkeko altxorren erakusgarri.

Ezkerrean, Muelako gailurretik goza daitekeen panoramika. Durruma Kanpezu herria ere atzeman daiteke urrunean. Eskuineko argazkian berriz, Korreseko kale bat. Guztira 47 herri daude Arabako Mendialdeko sei udalerrietan.

Izki, Molino eta Berron errekek zeharkatzen dute harana, beste hainbat erreka txikiagorekin batera. Zenbait gunetan ura azaleratu egiten da, putzuak eta zohikaztegiak sorraraziz. Hezegune horiek anfibio eta hegazti aipagarri ugariaren topaleku dira, baita landare bitxi askoren —haragijaleak, zenbait— sorleku eta haztegi ere.

Izkik fauna anitza eta ugaria du. Zeru gainetan hegaldaka dabilta arrano beltza, belatz handia, sai zuria eta sai arrea. Izkiko kareharrizko amildegietan egiten dituzte habiak, Muela gailurrean hegoaldean, kasu. Aipagarria da gainera okil ertainaren presentzia, Izkin dagoen amezti kopuru handiari esker, neurri batean. Bestalde, 150 ornodun espezie baino gehiago ere badago.

Korres

Parkearen harrera-etxea Korresen dago. XIII. mendekoa izanik, Erdi Aroko ohiko egitura du, hots, oraindik ere harresiaren eta gazte-

luaren zati bat, ibaiak eratzen duen lubaki naturala eta sarrerako zubia gordetzen ditu. Herriko zenbait txokotan, Erdi Aroko ohiko lur zatiketak irauten du gaur egun ere: egoki lerratutako sakonera handiko etxeak, fatxada estu eta garaidun beste batzuekin batera. Herri-gunea ikusgarria bada, ordea, are ikusgarriagoa da ingurunea, Izkiko baso eta mendiak lekuko, herritik oso gertu dagoen Korreseko haizpitarteari, Izkiko paisaiarik ederrenetakoari, aipamen berezia eginez.

Natur ibilbideak

Izkiko Parke Naturalak egoki markatutako hamasei bidezidorrek osaturiko sarea dauka, bisitariak parkean barrena galtzeko inolako arriskurik gabe gidatzeko prestatuak. Horrela, Izkiko paisaia ederraz gozatu, bertako fauna eta flora bertatik bertara behatu eta herri-guneetako tradizio eta ohiturak hautemateko aukera izango dute

Arabako Mendialdeko ingurune honetara inguratzen diren guztiek.

Hainbat luzera eta zailtasuneko ibilbideak egin daitezke Izkin. Edozeini jarraituz, bisitaria Parke Naturaleko txoko interesgarriren batera helduko da beti. Nabarmendu beharrekoa da Mandazainen bidea izenez ezaguna den ibilbidea, ehun urtetik gorako bideari jarraituz basoa zeharkatzen duena, Apinaizetik Kintanaraino. Isilik joanez gero, ameztien gerizpean, okil ertainaren kantua zein baso igel jauzkariaren korroka entzun daitezke. Zorte handiagoa lagun, basurdea ere ikus genezake agian. Muela, Soila eta Kapildui gailurren moduko harkaitz gune ikusgarriak, bestalde, ibilbide askotatik izango ditu bisitariak ikusgai. Izki estreinakoz bisitatzen duen naturazaleak berehala igarriko du zergatik den gune babestua. Zentzumenak askatu eta inguruak gordetzen duen aberastasuna arretaz sumatzea besterik ez dago. ■

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 69 34 81

Eguneko menua 9,50 €

Asteburuko menua 18 €

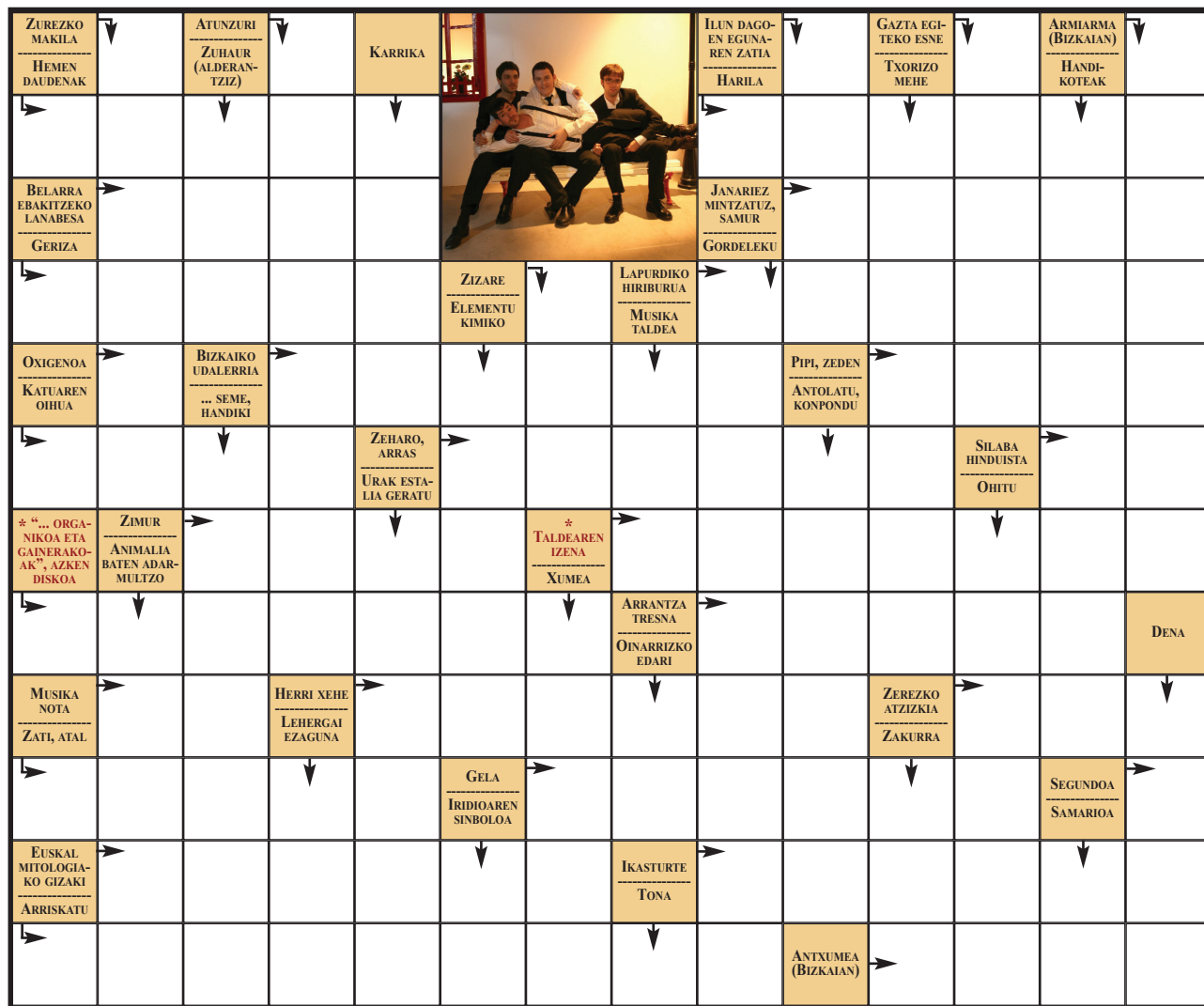
Asteburutan karta

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

Gaia: Musika taldea

Kike Amonarriren umorea

Erredurak

Hondartzan lo seko geratu eta esnatzerako bigarren mailako erredurak zituen Andonik. Korrika batean klinikara joan, medikuak begiratu eta:

– Erredura sakonak dituzu eta ondo zaindu eta sendatu behar dira, ondorio kaltegarriak izan baititzakete bestela... Hara! Bi astez klinikan egon beharko duzu; etzanda eta ahalik eta

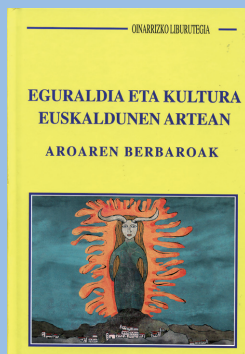
gutxien mugituz. Goizero, eguerdiero eta gauero erreduren kontrako krema hau emango dizute, azala berrosatzeko beste hau eta hirugarren hau mina arintzeko. A! Eta egunean hiru aldiz biagra hartu beharko duzu.

– Ondo da, mediku jauna. Nola-nahi ere, galderatxo bat... Krema ulertzen dut, baina biagra zertarako?

– Maindireek ez ukitzeko!

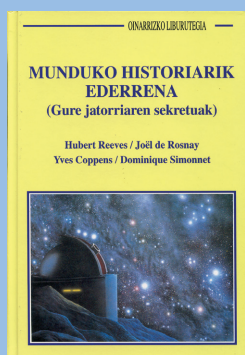
Soluzioa

B	H	M	G	M	M	M	G	M	M
A	U	A	A	A	A	A	A	A	A
S	E	Z	T	X	I	O	S	I	T
I	T	A	L	B	A	B	A	B	A
O	L	E	Z	A	M	A	S	A	R
M	I	A	U	E	R	A	K	E	R
M	A	I	Z	U	R	I	A	S	A
D	O	P	O	P	U	L	U	Z	K
P	A	R	T	E	A	R	E	T	O
J	E	N	T	I	L	A	K	U	R
M	E	N	T	U	R	A	T	A	U

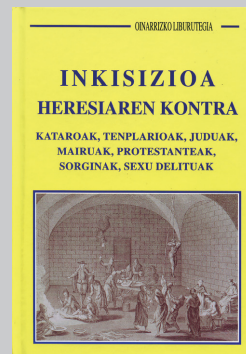
EGURALDIA ETA KULTURA EUSKALDUNEN ARTEAN (Aroaren berbaroak)

Mendeak joan, mendeak etorri, euskaldunon hitzak, esamoldeak eta atsotitzak sortzen joan gara eguraldiaren inguruan. Horietan, Herriaren arima islatzen da, hizkuntzaren aiurria eta nortasuna. Zoritxarrez horietako asko galtzeko zorian daude. Hori dela-eta Kepa Diegezek 131 bildu ditu, fenomeno atmosferikoekin zerikusia duten hainbat gai azaltzeko: haizeak, hodeiak, hozberoa, euri motak, elurra, izotza, etab...

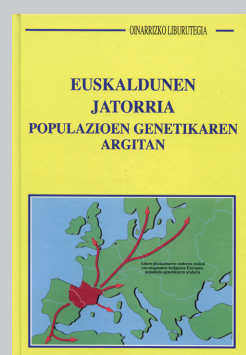
MUNDUKO HISTORIARIK EDERRENA (Gure jatorriaren sekretuak)

Hiru atal ditu liburu ospetsu honek. Lehenak astrofisikaren eta kosmologiarekin zerikusia du: uinbertsoa sortu zenetik eguzki-sistema azaldu zen arte. Bigarrenak biologiarekin: Lurrean bizia kimikatik jaio zenetik, zelula anitzeko animalia konplexuak agertu ziren arte. Hirugarrenean, tximinoengandik gizakien-ganako eboluzioa ikusten da. **HIRUGARREN ARGITALPENA!!**

INKISIZIOA HERESIAREN KONTRA (Kataroak, tenplarioak, juduak, mairuak, protestanteak, sorginak, sexu delituak)

Ofizialki Inkisizioak sei mende luzez jarzari zuen heresia, Europa osoan eta errege-boterearen babespean. Errege-erregina *Katolikoek* martxan jarritako inkisizio-aparatua erlijio-, politika- eta pentsamendupolizia bat izan zen, izuaren bidez, fanatismoaren eta ankerkeriaren sinbolo bilakatu zena, eta besteak beste euskaldunen eta Amerikako indiarren kontra jardun zuena.

EUSKALDUNEN JATORRIA POPULAZIOEN GENETIKAREN ARGITAN

Euskal Zibilizazio liburuaren bertsio eguneratua eta osatua izan liteke Alfontso Mtz. Lizarduikoak eskaintzen digun obra hau. Egungo paleoantropologiak, populazioen genetikak, paleohizkuntzalaritzak eta mitologia konparatuak, elkarlanean, euskaldunen jatorriaren inguruan datu berriak eta esanguratsuak ematen dizkigute. Nondik gatoz? Nola jendeztatu zen Europa, euskal gunetik, duela 15.000 urte inguru? Euskararen antzinako erroek bizirik al diraute Europan eta Afrikan? **HIRUGARREN ARGITALPENA!!**

GAIK ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Gure liburuak liburudendetan aurkitzen ez badituzu klika ezazu gure: www.gaiak.net

Tel. / Faxe 943 47 13 04

ZURE ZAIN GAUDE!

jiak@facilnet.es

Zientzia eta teknologia

JOXERRA AIZPURUA

Ustezko yetia ahuntza zen

AURTENGO IRAILEAN BBCko kazetari batek Indiako Garo-ko baso trinkoan topatutako bi ile igorri zituen Oxford-eko Historia Naturaleko museora, "mande barung" edo "basoetako gizakia" renak izango zirelakoan. Ikerlariek egindako lehen probetan aipatu ileak primate batenak ez zirela ikusi zuten, eta horrek areagotu egin zuen ileen jatorriaren inguruko kezka.

Horrela, ADNaren erauzketari ekin zioten eta Cardiff zein Oxford-eko hainbat laborategitara bidali zituzten laginak. Bi laborategietako emaitzek gauza bera adierazi zuten: ileak ez ziren ez yeti ezta inolako primatteenak, baizik eta goral izeneko ahuntz espezie batenak. Goral, edo *Naemorhedus goral*, Himalaian bizi den ahuntz espeziea da, eta ikerketa honen eraginez, bederen goral bizi den eremuaz gauza gehiago dakigu. Yetiak misterio izaten segitu beharko du.

Goral izeneko ahuntz espeziearen arrastoek zalantza sortu zieten, hasieran, ikerlariei.

Erregaiak hondakin begetaletatik

VIRENT ENERGY SYSTEMS-EKO (Wisconsin, AEB) Randy Cortright-ek eta haren lankideek nekazaritza hondakinetatik ateratako azukrea gasolina, diesel eta hainbat produktu kimiko bihurtzeko bidea asmatu dute.

Hori lortzeko prozesu kimikoa konplexua da, baina labur esanda hauxe gertatzen da: hainbat katalizatzailearen aurrean, azukretan aberatsa den ur-soluzio baten molekula organikoak banatu eta birkonbinatu egiten dira, petroliotik erauzten diren substantzien antzekoak sortuz.

Substantzia horiek biomasaren energiaren %95 bereganatzen dute, baina masaren %40 baino ez, eta horregatik oso erraza da horietatik gasolina mota desberdinak erauztea. Gainera, badago oso faktore garrantzitsua: gasolinaren erauzketa egiteko garaian ez da kanpotik hidrogenoa gehitu behar; biomasak duena nahikoa da.

Egia da erregai berri horiek, erretzean, karbono dioxidoa itzuliko dutela atmosferara eta hortaz, berotegi efektua gutxitzen ez dutela gehiegi lagunduko, baina hondakinen birziklapenetatik etorriko direnez, balantze orokorra ez da hain negatiboa izango.

1.800 urteko historia estalagmitan gordeta

Txinako leize batean 190. urte inguruan sortutako estalagmita topatu dute, eta horri esker montzoiek urteetan zehar izandako bilakaera eza-gutzeko aukera izango da. <http://ttiki.com/1301>

Antigorputzak nola sortzen diren hobeto dakigu orain

Frantziar ikerlari talde batek aurkitu duenez, hesteetako hormetan dauden zelula batzuek, peptido bat atzema-tean, antigorputzak sortzeko agindua bidaltzen diote beste zelula batzuei. Behin sistema hori ezagututa, medikuntza-ko aplikazio ugartan erabili ahal izango da. <http://ttiki.com/1302>

Planeta biren arteko talkaren arrastoak aztertzen ari dira

Gure Lurraren antzekoak ziren eta gure eguzkiaren antzeko izar baten inguruan biratzen ari ziren bi planetak talka egin dute, eta astronomoak orain arte ikusi gabeko gertaera horren datuak biltzen ari dira. Lurrak eta Artizarrak elkarrekin talka egin izan balute bezala izan da, esan dutenez.

www.amazings.com/ciencia/noticias/071108a.html

ideia batetik errealitatera

web garapenak

multimedia

aholkularitza

edukiak

iametza
interaktiboa
www.iametza.com
T.943 37 67 16

Landareak

JAKOBA ERREKONDO

Beste sagardotegiko upela

LERAKA SAGAR garairatuta ni, eta karga mordo bat sagardotegira bidean jarri berria auzokoa, puska baterako moiltze lanak eginak dituen haga bizkarrarean duela. Gaur elkar topatu dugunean bezala, makina bat zeresan eman du bazterretan aurtengo sagarraren emanak. Eman horren nondik norakoa honela korapilatu genituen gure ilun-bistako solasaldian. Loraldi osoan, goiz-goizenekoarenetik abiatu eta beranduenekoarenera, ernalketarako eguraldiaren aitzakiarik ez eta ondorengo euriek fruitua ederki hartzea ekarri zuen. Udaberrian fruitu koxkorak erasotzen hasten den harra hahemenka besterik ez da azaldu eta horietan fundamentu handirik gabe; harron ama tximeleta mediterraniarrak erruz erruteko behar duen ilunabar berorik ez du izan. Sagarrak intxaurren tamainakoak direnean lehorte edo eurite zakarregiek eragin ohi duten fruta galtzerik ez da aurtetikusi, eguraldia sagararentzat egokia izan denaren seinale. Frutaren txortena adarrari indarrean lotuta iritsi da udara. Uda bera eta udazkenaren lehen ilargia euria tamainan eginez eta eguzkialdi berorik gabe joanak dira. Gaitz gehienak bizkortzen dituzten onddoak sano ugaltzeko hezetasun eta bero, biak batera, nahitaezkorik gabe, arbolak eta fruituak osasuntsu bizi izan dira. Sanjuan, Sanpedro eta antzeko goizeko jan-barietateak onenera heldu ezinik iritsi dira labanetara. Antze-

ko atarramentua izan da udazken beteko sagardo-sagarrekin. Ale ugariak, ur eskasiagatik aluagoak, txikerragoak eta eguzki faltagatik garratzagoak, mikatzagoak, minagoak, gozo askorik gabeak izan dira. Deskuiduan aleak gehixeago hazteko adina euri egin izan balu, batean eta bestean kraskateko-ka hautsiko liratekeen adarrei osorik eusteko sagarrondo ugariri txardangoak jarri behar makulu. Arbolak alez mukuru egonagatik, ez da ez aurtetikraska zaratarik entzun eta, hagek ez bezala, txardangoek hautsa pilatzen jarraitzen dute mandio eta karreratan. Menturaz, ura ez, baina eguzki gehixeago bai, behar zen. Sagarra ez zen ohiko eran heltzera iristen eta arbolak aleari eutsi egiten... Sagar mota bakoitzaren uztaldia luzatu eta luzatu egin da. Adibidez, irailaren hasieran, asko jota bi bildualditan jasotzen den Pelestrinak, inoiz ezagutu gabeko urriko hosto gorritzeak ikusi ditu aurtetik. Zaporeari-eta lotutako osagai kimikoak behar bezala ezin osatuagatik, gozotik pattalak baina bestela ederrak diren muztioak eman dituzte sagarroak. Negu giroa aldrebesten duen ezer txarrik ez bada tartean, aspaldiko urtetako sagardo onenen itxaropena dago. Jateko beranduko sagarrek –Ibarbi, Errezila, eta abar– beste upeleko sagardoa izan dute. Azaro hasierako siulakako euriteek gizen-gizen ekarriko dituzte udazkeneko eta neguko azoketara.

Ardoen upelak: Edozein azukre gozoa da ardo bilakatzeko: sagar, mahats, garagar, udare... Fruitua jo, bere zukutan beratu, patsak dolarean galka eta hustuz gero tinia edo terreina muztioz betetzen da. Hemendik, hartzidura biziz ardotuko diren behin-behineko ontzira joango dira muztioak. Gaur egun, beira-zuntza dela, altzairua dela, plastikoak direla... edozein eratako ontzitan irakinarazten dira. Lehen, ordea, ardoarentzat onenak zirenak besterik ez ziren erabiltzen: zurezkoak. Gerezia, gatzaina, sasi-akazia, intxaurrea eta batez ere haritza izan dira hemengo ontzigileen eta ardogileen ontzigai preziatuenak. Bertako materiala erabili izan da, baina, betiko etxekalteok, kanpotarrak du loria. Ipar Amerikako haritz zuria, *Quercus alba*, eta frantsesa, haritz kandugabea, *Quercus petraea*, dira egun materialetarako nagusi. Finenak, ardoarentzat onenak, Frantziako Limousin, Tronçais, Allier, Vosges eta Neversetik datoz. 225 litro hartzen dituen ohiko barrika borde-

lesaren salneurria 500 eurotik gorakoa da. Frantzian bertan, taxuzko ordezkio merkeago baten bila, beste batzuen artean bereziki Itsaso Beltzeko Adygea errepublikako haritza probatzen ari dira.

Denboraren makina

N A G O R E I R A Z U S T A B A R R E N A

Kristallnacht

RETHONDES (FRANTZIA), 1918. Azaroaren 11n, Alemaniako Errepublikako gobernuak armistizioa sinatu zuen. Lehen Mundu Gerra aliatuek irabazi zuten. Eta galdu, batez ere Alemaniak galdu zuen. 1.773.700 soldadu eta 760.000 zibil alemaniar hil ziren gerran, eta bakea iritsita, Alemaniako ekonomia aliatuen kontrolpean zela, krisi politiko eta ekonomiko larria etorri zen. Lehen Mundu Gerraren amaierak Bigarreneko giro ezin aproposagoa sortu zuen.

Hitlerrek erraz lortu zituen jarraitzaileak, goseak eta haserreak jotako biztanlerian, eta juduen kontrako gorrotoak ere ez zuen oztopo handirik topatu. 1938ko urriaren 28an Alemanian bizi ziren jatorri poloniarreko 20.000 judu bahitu eta deportatu zituzten. Herschel Grynszpan judu alemaniarrek Parisko alemaniar Enbaxadako idazkari Ernst vom Rath-engana jo zuen gertatutakoa salatzerako, baina hark jaramonik egin ez ziolana, azaroaren 7an Grynszpanek tiro egin

Goiko argazkietan, Kristal Hautsien Gaueko atxiloketak eta biharamuneko ondorioak.

zian idazkariari. Vom Rath azaroaren 9ko arratsaldean hil zen.

Alemaniako gobernuak, zehazki bakea sinatu eta hogeiei urtera, juduen kontrako errebolta martxan jartzeko aitzakia proposatu zuen. Ekintza espontaneoaren itxura eman nahi izan zioten, baina berehala argi ikusi zen atzean gobernu eta NSDAP (Alderdi Nazional Sozialista) zeudela.

Gau hartan bertan Alemania osoan 1.574 sinagoga, hilerri judutar ugari, 29 biltegi eta 7.000 dendari eraso zieten. Denda horien eskaparate apurtuek eman zioten izena Kristal Hautsien Gauari. 30.000 judutik gora atxilotu eta kontzentrazio esparruetan sartu zituzten. Ez dakigu zehatz zenbat judutar hil zituzten gau hartan, baina kopurua 36 eta 200 artean dago. Aditu askok gau hartako pogroma Holokaustoaren abiapuntutzat jotzen du. Eta aipatu berri ditugun gertakari eta zenbakiak, handik aurrera etorri zen izugarrikerian lausotu ziren.

Arrastoak

The Beatles, gobernuko espioien jomuga

KEW GARDENSEko artxibategi nazional britainiarretan The Beatles taldeari buruzko informazioa aurkitu eta azertu berri du Mario J. Cereghino ikerlari italiarrak, *La Repubblica* egunkariak argitaratu duenez. 1964an, taldea ospea lortzen hasi zenean, Britainia Handiko gober-

nuak Liverpooleko laukotearen joan-etorriak, kontu korronteak, adierazpenak... ikertzen hasi zen. Besteak beste, taldea desegin zenean kideen arteko liskarrei buruz Paul McCartneyk idatzitako eskutitz pribatuak daude artxibategian. Beatlemaniakoentzat mauka ederra.

Sabino Ormazabal

Donostia, 1953. Kazetaria. 18/98 auzian epaitua Joxemi Zumalabe Fundazioaren atalean. Zumalabe Fundazioak “ETArekin kolaboratu” duela dio akusazioak. Auzitegi Goreneko fiskalak Fundazioko bost kide -bera barne- errugabetzat jotzea eskatu du. AVTk gogor jarraitzen du ordea. Oraingoz aske daude 20.000 euroko bermepean, Auzitegi Gorenaren erabakiaren zain.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Bortxa eta erresistentzia ezin dira bateragarriak izan»

“Ez da erraza indarkeria-ezaren bidezko konponbidea bilatzea arazo guztiei; ezta indarkeria erabiltzeak konponbiderik ez duela ekarri ikusi den kasuetan ere. Baina, lan hipotesi hau behintzat adostu genezake: indarkeria-eza erabil badaiteke, orduan hobe da bide hori erabiltzea. Beraz, zer aukera eskaintzen dizkigun aztertu beharra dago”. Jean-Marie Muller pentsalariaren gogoeta hau aurreratu digu Sabino Ormazabal. Joxemi Zumalabe Fundazioko kide hau, bestalde, Bidea helburu taldeko kidea eta Indarkeria-eza Aktiboaren sustatzailea da. Herri mugimenduko zenbait taldek urratutako bidea gogoratuz abiatu dugu solasaldia. Egungo gizartearen egoeraren argazki orokorra osatu dugu elkarriketan, bere esperientziatik eta ikuspuntutik begiraturik.

Lagundu iezaguzu 18/98 auzia ulertzen, Joxemi Zumalabe Fundazioko kide zaren ikuspegitik.

Zumalabe Fundazioa gizarte mugimenduan ari zireen taldeak ikertzeko sortu zen: berauen arteko harremanak sustatzeko; hala nola hainbat arloko gaiak aztertu eta bideratzeko. Mugimendu sozialak 1970eko hamarkadan suspertu ziren eta 80koan sendotu. Anitzak izan dira: feminismoa, antimilitarismoa edo ekologismoa sustatu dituzte, besteak beste. 90eko hamarkadan ziklo baten gainbehera zetorrela ikusirik, ideia berriak sustatzeko sortu zen Fundazioa. 18/98 auzian hori leporatzen zaigu funtsean. Beste taldeekin elkarlanean aritzea “ordaintzen” ari gara.

Lizarra-Garaziko Akordioaren aurreko eta ondoko garaia zen hura.

Bai. Mugimendu sozialetan ziklo bat bukatzen ari zen eta beste bat sortzen. ETAk, bere aldetik, aspaldian irekiak zituen fronte berriak eta Estatuak ere antzekoa egin zuen. *Entornoaren* tesia funtsatu zuen orduan: “Herri mugimenduan ari diren talde guztiak abangoardiak erabiliak dira”. Azken tesia “Dena da ETA” izan zen. “Ez dago ingururik ez marrarik”. Estatuak kriminalizazio esparrua zabaldu zuen.

Desobedientzia zibilaren esparrua sustatzea xede zenutenak ere bere jomugan sartu zintuen Estatuak.

Desobedientzia zibila Estatuarentzat tresna arriskutsua bihurtu zen. 1999ko Topaketetan esparru ezberdinetako taldeak zertan ari ziren ezaugarazteko gida egin genuen. Eki-mena publikoa izan zen, 300

pertsonek ordezkatuta. Herria Mugi sortua zen eta ondorengo jardunaldietan hiru gai transbertsalak aztertu ziren: komunikabidearena, lurralde antolaketarena eta desobedientzia zibilarena. Hori guztia ETArek su-eten garaian gauzatu zen, 1998-1999an. Bigarren trantsizioa aipatu zen, baita instituzioetan ere. Desobedientzia zibila, indarkeria-eza, ez obeditzearen joera... gizartean indartuz eta zabalduz hasi zen. Baina...

Zertan daude herri mugimenduan aritu ziren taldeak gaur egun?

Taldeak ahul daude, faktore asko direla tarteko. Beste ziklo bat irekitzeko gogoetatzen ari dira. Esaterako, parte-hartzearen ideia lantzen ari dira. Izan ere, herria mobilizatu izan denean, ez digute parte hartzeko aukerarik eman, desaktibatu gaituzte. Orain instituzioek diskurtso hori bere egin dutenean, gizartea ez dago mobilizatzeke gogoz, "matxakatuta" dago. Gizartea aldatu da, ez du aldarrikapenak bideratzeko modurik ikusten, ez lehengo modu bera behintzat. Bidea helburu taldean beste modu batean espresatu, mobilizatu eta antolatzeko bidea lantzen ari gara orain. Zoritxarrez, aurreko zikloa ez da oraindik itxi eta zaila da berria irekitzea. Abangoardiek aurretik joan behar dutela pentsatzen dute oraindik ere, Estatuak nahiz ETAk kasurako, baita alderdi politikoek ere. Finean berauek ere mugimendu sozialak bideratu nahi dituzte. Ez da bakarrik ezker abertzalearen gaitza.

Herri mugimenduek zerbait ekarri dute edonola ere.

Lorpenak ere badaude, noski. Hainbat esparru irabazi dugu: feminismoarekin eta ekologiarekin lotutako arlo batzuk, besteak beste. Hogeita hamar urteotako herri aldarrikapenak instituzioek bere egin dituzte itxuraz behintzat eta mugimenduak ahuldu dira. Gizartea beste dinamika batean bizi da. Galdera berriak daude eta teoriak lantzeko premia handia.

"Bidea helburu" lema bizirik dago, beraz.

Gandhiren esanari jarraikiz segitzen dugu. Alegia, egiten dugunak seinaltzen digu helburua. Iraganean ez bezala, helburua gaur eta orain ikusi

"Ezin dugu haize berriak etorri zain egon. Nork bere haizegailua jarri behar du martxan, hori da konpromisoa. Ez da nahiko 'ETArek edo Estatuaren aurka nago' esatea".

behar dugu, ez bihar. Garai batean sozialismoa zen helburu eta hartara iristeko alternatibak lantzen ziren. Gaur aldez, eguneroak hartu du indarra. Gure kasuan, desobedientzia zibilaren eta indarkeria-ezaren praktikan, ezin duzu esan injustizia baten aurka zaudela eta zure bidean injustizia gehiago sortu, tresna desagokiak erabili eta sufrimendua areago zabaldu...

Mapa inacabado del sufrimiento liburuan biktimez eta sufrimenduaz idatzi duzu. Gaia lantzen ari zara, dakigunez.

Bai. Esparrua eta gaia osatzeke daude. Biktimen sufrimenduaren irakurketa partziala da. Bakoitzak sufrimendua bere egoeratik bizi du, ez dugu besteen egoera ikusten. Biktimak gure seme-alabak, lagunak edo bikotekideak dira, ez beste aldean daudenak. Lan honetan argazki orokorra egiten saiatu nin-

"Ezin dira bazter utzi erresistentzia zibilak iraganean erabili dituen sormenezko proiektuak eta ideiak"

tzen, egoera zein den eta zenbat biktima mota dauden azaltzen. Zereginen segitzen dut, batzuek "Las víctimas" delakoan sartzen baitituzte biktima guztiak. "Biktimak esan dutenez" entzuten dugu. Baina zenbat biktima dago? Ez dago biktima mota bakarra.

Zure aurkako epaiketari esparru eta lan hori hizpide izan zenituen.

Epaiketari liburuak aurkeztu nuen nire defentsan, fiskalak aldez irakurketa haxe egin zuen: "Ruego al tribunal que tenga en cuenta la peculiar visión que tiene el señor Ormazabal de las víctimas". Madrilen biktima guztiak argazki berean jartzea iraintzat jotzen dute. Nik ez dut biktimen arteko konparaketarik egin, ez hierarkizazioarik ere. Ez lukete lehen eta bigarren mailako biktimak izan behar, baina, zoritxarrez, hala da. Nire lema da sufrimendua oso zabalduta dagoela eta zurea konpontzeko bestearena kontuan hartu behar duzula. Beste biktimei begietara begiratu behar diezu eta zure egoera errespetatzea nahi baduzu, beren egoera ere errespetatu behar duzue. Hori ez badugu egiten oso zaila izango da gatazka konpontzea. Biktimak politikoki erabat ahaztuta izan ziren, hutsune izugarria izan zen. Hori da arazoa egun. Urte batzuetan batzuei ez zitzaion batere kasurik egin, eta azkenaldian besteei ere ez. ETArekin bukatzea premia bihurtu da, Estatuak gatazka azkar bukatzeko errepresio diskriminatua -tortura barne- erabiltzen du.

"Indarkeria-eza Aktiboa" lema bizirik dago gaur egun?

Bai. Donostiako Boulevardean hila-betea bi aldiz “Egin bidea bakeari” ekimena burutzen dugu pertsona anitzek, adibidez. ETAre azkeneko su-etena ofizialki bukatu gabe zegoela sortu zen. Ideia haxe da: orain arte atentatuak edo errepresioa salatzeko atera gara kalera, akzioaren erreakzioa agertuz. Orain modu baikorrean ateratzen gara. Nafarroako Uhartan eta Bilbon ere antzeko ekimena egiten da. Elkarrizketaren alde eta indarkeria-ezaren aldeko bilgunea da, herriaren parte-hartzea sustatu nahi dugu. Hau da, ardura politikoa dutenei dei egiten diegu beste bake prozesu bat irekitzeko, baina gizartea kontuan hartuta. Herri ekimenak aktiboak izan ezean prozesua nekez gauzatuko baita gure ustez.

Bake prozesu berria landuko den esperantzan lanean segitzen duzue.

Bai, baina bakea ez da berez etorriko, bakea landu behar da. Prozesuak gizartearen egoera geldoa bizkortzeko balio behar du. Esaterako, bakea edo demokrazia hitzak desitxuratuta daude, mila irakurketa dituzte. Eki-

men berriak behetik gora sustatu behar dira, goitik behera ez dira etorriko, gizarte sarea horizontalki uztartu behar da. Bidea helburu eta indarkeria-eza konpromisoak dira, baina aktiboak da edo ez da.

Prozesu berriaren aldeko haize berriak sustatu behar dira, beraz.

Bai, baina ezin dugu haize berriak etorri zain egon. Nork bere haizegailua jarri behar du martxan, hori da konpromisoa. Ez da nahiko “ETA-ren edo Estatuaren aurka nago” esatea, aktiboki aritu gabe. Egungo gizartea oso eroso da. Lema berriak behar ditugu, ezin ditugu azken 30 urteetan erabili diren logo eta eslogan berdinak errepikatu.

“Borroka da bide bakarra”, esaterako.

Adibidez. Ezin ditugu betiko hitz oldarkorrek erabili. Beste kultura politiko bat sortu behar dugu: borroka eguneroko zeregina da, ez da bakarrik manifara joatea. Borroka gizarte sarea eraikitzea da. Borroka pertsona guztiak errespetatzea da. Badakit esaldi ponposoak direla,

baina ezin dugu borroka kontzeptua bortxaren bidezko agerbidera soilera mugatu. Bakarra adjektibo murriztaile da. Bortxa eta erresistentzia ezin dira bateragarriak izan, eta ezin dira bazter utzi erresistentzia zibilak urte hauetan guztietan erabili dituen sormenezko proiektuak eta ideiak.

Gure azken berrogei urteotako historia nahasia da, ageri denez.

Bai, baina gogora dezagun Ikastolak indarkeria-ezaren ikuspegitik sortu zirela. “Ezin badugu eskolarik ireki, eskola etxean egingo dugu” esan eta egiten zuten. Jende anitza eta joera askotarikoa aritu zen. Modu aktiboa arriskatu eta konprometitu zena. Jarrera hori gure herrian oso errotuta dago. Ezin dugu pentsatu bortxa izan dela borrokarako joera bakarra. Adin batera heldu garenok ezin diegu gazteei ezer leporatu, aitaitik, bestelako bideak daudela erakutsi behar diegu. Ezin dugu esan ezta ere, beste bideen aldean honek salbatuko gaituela. Ez da makila magikorik. Umil eta inurriek bezala segitu behar dugu lanean. ■

KATAMALO
Erantzi!

JIMMY BIDAURRETA
Cosmonaut camel

BELCEBLUES
Infer

KEMEN LERTXUNDI
Galdutako zubixak

KEU AGIRRETXEUA
Une akustikoa

ESNE BELTZA
Made in Euskal Herria

JUAN DE DIEGO
Panza de burro

KRISTIAN BRINK QUARTET

gaztelupeko HOTSAK
Errabal 23
20590 SORALUZE
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750139
gaztelupeko@hotsak.com
www.hotsak.com

errabal
www.errabajazz.com

WWW.HOTSAK.COM

Belaunaldi berria eta jarraipena krisiaren aurrean

Adolfo Muñoz idazkari nagusia eta Amaia Muñoz albokoa, Euskal Herriko sindikatu abertzale nagusiaren belaunaldi erreleboaren erakusle izango dira. Jose Elorrieta buru izan den garaiko estrategia sindikal eta politikoarekin jarraituko dute.

DANIEL UDALAITZ

ELAK, Euskal Herriko sindikatu nagusiak —ia 110.000 afiliatu—, XII. Kongresu Nazionala egingo du azaroaren 26 eta 27an Bilboko Euskalduna Jauregian. Azken hilabeteotan piztu eta industrian eta langileengan eragina izaten hasi den mundu mailako krisi finantzario handiaren erdian burutuko da kongresua. Zalantzarik gabe, krisiaren aurkako kongresua izango da.

XII. Kongresu hone-tan Jose Elorrietak idazkaritza nagusia utziko du, eta 1999an abiatu zen belaunaldien erreleboaren adierazpena da, urte horretan batzorde nazionalako kide izateko 58 urteko muga ipini baitzen. Muga hori dela eta utziko du kargua Elorrietak. German Kortabarrriak ere halaxe egin zuen duela urtebete. Belaunaldien erreleboak, ordea, azken urteotan Elorrieta buru izan duen taldeak sindikatu abertzalean ezarritako estrategia sindikal eta politikoaren jarraipena dakar berekin. ELAko idazkaritza nagusiko eta batzorde exekutiboko kide izango direnek behintzat horixe esan dute Kongresua baino lehen.

Jose Elorrietak (eskuinean) utziko du ELAko idazkari nagusi kargua eta Adolfo Muñozek (ezkerrean) hartuko du bere tokia.

Eta hori ondoriozta daiteke militantiak eztabaidatu duen eta Kongresuan onartuko den txostena kontuan hartuz gero.

Industrian eta langileengan eragina izaten hasi den mundu mailako krisi finantzarioaren erdian burutuko da kongresua

JON HERNAEZ/ ARGAZKI PRESS

Sindikatuaren zuzendaritzan hamar kide berriak sartzen direnean, 76ko belaunaldia delakoaren ordezkari-rik ez da geratuko. 1976an, erregimen frankistaren gainbeheran, sindikatuak Kongresua egin zuen Euba auzoan (Zornotza, Bizkaia), eta bertan ELAren ezaugarriak birfundatu zituzten. Adolfo Muñozek, idazkari nagusi berria izango denak, Kongresu horretan parte hartu zuen, baina soilik militante moduan, 17 urte baino ez zituela.

“Langile ekin”

Hau da ELAren XII. Kongresurako aukeratu duten leloa.

Lelo horren bidez, sindikatuaren arduradunek “bizi baldintzen defentsan sindikatu abertzaleak langileekin duen konpromisoa” ikusarazi nahi dute. Eta, horrekin batera, “langileei deialdia egin nahi zaie, jasaten dituzten lan baldintza eta baldintza sozial bidegabeak ezezteko borroka daitezen”. Ordez-kari sindikalek uda ondoren eztabaidatutako txostenean —karguak utziko dituen Batzorde Nazionalak

Sindikatura datutan

Aurtengo iraileko datu ofizialen arabera, 109.318 afiliatu ditu ELAK, 2004ko kongresuan emandako datuetan baino %4,42 gehiago. Ipar Euskal Herrian, ordea, ez dauka, esaterako, LABek duen egitura. Dena den, Euskal Herriko sindikaturik handiena da, eta Hego Euskal Herrian ordezkari gehien dituen.

2004ko kongresuan eskainitako datuak:

- ✓ Afiliatuak: 104.695.
- ✓ Bizkaia: 48.752 (%46,57). Gipuzkoa: 32.846 (%31,37). Araba: 13.456 (%12,85). Nafarroa: 9.641 (%9,21).
- ✓ Gizonezkoak: 68.663 (%64,76) eta emakumezkoak 37.362 (%35,24).
- 35 urtetik beherakoak: 11.278 (%10,64).

Afiliatuak sektoreka:

Metala: 31.203 (%29,80). Gizalan: 28.905 (%27,61). Hainbat: 22.782 (%21,76). Zerbitzuak: 21.805 (%20,83).

Sindikatuaren ordezkariak Hego Euskal Herrian (2007-12-31)

ELA: %35,62. CC00: %21,08. UGT: %17,51. LAB: %16,02. Besteak (ESK, STEE EILAS, USO...): %9,74.

onartua—, egoera sozioekonomikoa eta Hego Euskal Herriko gobernu eta administrazioen nahiz patronalaren jokaera aztertu dute. Zentzu horretan, “patronala eta gobernuak eskutik doazela” da ondorioetako bat. Txostenaren arabera, gobernuak “kapitala kontzentratzea eta diruaren zirkulazio askea bultzatu dute eta kapitalak espekula dezan eta mozkin handiak lor ditzan onartu dute”. Gobernuak “kapital espekulatibo horren aldeko politika publikoak egin dituzte, behar gehien dutenak aintzat hartu ordez”, gaineratu dute.

Egoera horrean, sindikatu abertzaleak enpresak sindikalizatzearen aldeko apustua egiten du, izan ere “sindikatuak egoera honi erantzuteko antolatu behar dugu”. Horregatik, bere estrategia-ri eutsiko dio negoziazio kolekti-

boan. Halaber, sindikatu abertzaleak “beste gizarte eredu bidezkoa-goaren” aldeko apustua egin du, “bestelako politika soziala posible delako, baina euskal administrazio publikoek ez dute egin nahi”. Eraginkortasuna hobetzearen, beste sindikatu batzuekin lan egitearen alde agertu da, politika sozial publikoak alda daitezkeen lortzeko.

Sindikatuaren egindako eztabaidan, bereziki azken hilabeteotan, ziurra da militanteek krisi finantzarioa eta gobernuak kapitalismoa “erreskatatzeko” egiten ari diren politikak kontuan izan dituztela. Txosten orokorra idatzi zenean, krisia oraindik ez zen gaurko indarrez ageri. Eta batez ere, une honetan, ELAren Kongresuak krisi finantzarioa enpresetan eta langileengan izaten ari den ondorioak aintzat hartuko ditu. Eta, ondorioz, dagozkion neurriak erabakiko ditu.

Apustu politikoa: Lizarra-Garazi

ELAren estrategia politikoari dagokionean ere jarraipenaren aldeko apustua egingo da. Jakina da aurreko batzorde exekutiboak Lizarra-Garaziko Akordioaren defendatzaile nagusietakoa izan dela, akordioan zuzenean parte

Batzorde exekutibo berria

Batzorde exekutibo berriak 41 urteko batez besteko adina du eta 35 urtez azpiko hiru kide izango ditu. Ondokoak dira karguak:

- ✓ **Adolfo Muñoz**, *Txiki*, idazkari nagusia.
- ✓ **Amaia Muñoz**, idazkari nagusiaren albokoa eta diruzaina.
- ✓ **Patxi Agirrezabala**, komunikazio arduraduna.
- ✓ **Alazne Alonso**, Genero, Gazte eta Laneko Osasuneko Politiken arduraduna.
- ✓ **Xabier Anza**, Lanbide Heziketako arduraduna.
- ✓ **Txema Laiseka**, Afiliazio eta Hauteskunde Sindikaletan arduraduna.
- ✓ **Mixel Lakuntza**, Nafarroako Koordinazio arduraduna eta Immigrazio arduraduna.
- ✓ **Mikel Noval**, Gizarte Politikako, Ikerketa Bulegoko eta Ingurumen arduraduna.
- ✓ **Leire Txakartegi**, Zerbitzu Juridikoen eta Euskararen arduraduna.
- ✓ **Eustakio Uranga**, Antolakuntza arduraduna.
- ✓ **Joseba Villarreal**, Negoziazio Kolektiboko arduraduna.

hartu eta gero. Zentzu horretan, txostenak azaltzen du, Espainiako Estatuaren itxikeriaren aurrean, “subiranotasunaren aldeko prozesua aurrera eramateko aukera bakarra Lizarra-Garaziko Akordioan” dagoela. Sindikatu abertzale honek ez du inoiz sinetsi Ibarretxe lehendakariak aldarrikatutako “kontsultan” eta, beraz, oso kritiko agertu zen proposamen horrekin. Beste bide batzuen aurreko urrats gisa, indar subiranistak pila-tzearen alde egin du beti. ■

**Sindikatuaren
zuzendaritzan hamar kide
berriak sartzen direnean,
76ko belaunaldia
delakoaren ordezkariak ez
da geratuko**

Leonel Cerruto

Boliviako ketxua, Kawsay Fundazioko kidea

«Ez dugu kultura bakarreko estatua nahi»

Oruron jaio zen, meatzarien eta inauterien hirian. Boliviako herrien eskubide politikoen eta kulturalen alde lan egiten duen Cochabambako Kawsay Fundazioko partaidea da. Boliviarrak beraien burua aintzat hartzeko emandako aurrerapausoez egin dugu berba.

ALVARO HILARIO PÉREZ DE SAN ROMÁN

Argazkia: Iñigo Azkona

KETXUERAZ Sumaj Kawsay esapi-deak –edo hobeto esan kontzep-tuak– arbasoen jakindurian oinarritutako mundua ulertzeko sistema islatzen du: ondo bizitzen jakitea, gizakion eta lurraren arteko oreka helburu duen bizimodua eratzea, ketxuek denon mesederako zabaldu gura dutena.

Zertan datza Kawsay Fundazioak egiten duen beharra?

Batez ere, indigenen eskubideak jorratzen ditugu eta tartean hezkuntza –goi hezkuntza bereziki– dago. Urteak dira unibertsitate indigena bultzatzen gabiltzala. Unibertsitatea baino, nahiago dugu pluribertsitatea esatea, unibertsitatea pentsamendu bakarrarekin, kultura bakarreko nazio-estatuarekin lotuta baitago. Gure ustez, nazio askoko estatuak egia asko dauzka, jakinduria asko. Guk kulturen zein egien arteko elkar-rizketa proposatzen dugu, hau da, kultura bakoitzaren ekarpenak nabarmentzen dituen hezkuntza sistema sortzea, gaur arte gauza oro homogeneizatu duena alboratuz. Ildo beretik, gure kulturek sistema juridiko ezberdin asko izan dituzten bezala, ezin dugu sistema juridiko bakarra onartu. Kultura bakarrean hezi direnentzat hori ulertzea zaila da.

Cerrutok adierazi duenez, Bolivian aurreikusita dago hiru unibertsitate indigena sortzea: guarania, ketxua eta aimara.

Zein da Boliviako hezkuntzan ketxuak duen tokia?

Estatuak hezkuntza elebiduna bultzatu nahi izan du baina, azken batean, lehentasuna gaztelaniari eman dio. Esperientziak ez ditu espero genituen fruituak eman. Ezin izan dugu gure kulturak mugatzen dituen ikasgelako hezkuntza klasikoa baztertu; gure kulturak ministerioek ezarritako curriculum teknikoetara makurtu dira. Horrela

ezinezkoa da eskoletan hizkuntza egoki garatzea.

Bestalde, elebiko esperientzia hori oinarritzko hezkuntzako 4. mailatik harago ez doa. Erritmo horri jarraituz gero, ez gara sekula unibertsitatera helduko. Helburua gure hezkuntza sistema indigena izatea da, gure hizkuntzan garatuko dena. Momentuz, horixe da Evo Morales presidenteak hartu duen jarrera, unibertsitate indigena sortzeko

eskaera bere egin du. Dekretuz hiru unibertsitate indigena aurreikusi dira: ketxua, guarania eta aimara.

Zenbat ketxua hitzun dago Bolivian? Zein da bertako hizkuntzen egoera?

Kontinentean hemeretzi milioi hitzun daude bospasei estatutan banatuta –Bolivia, Kolonia, Peru, Argentina, Txile eta Ekuador– eta hainbat dialektotan sakabanatuta. Bolivian ketxuak alfabeto bakarria baduen arren, ez du lortu eremu publikoan eta komunitateetan erabilpena eta presentzia indartzea. Udaletan, epaitegietan, administrazioan... ez dago ketxuaz egiten denik.

Hedabideei dagokienez, gure hizkuntzak baltzen dituzten tokian tokiko irratia badira. Irrati komertzialetan, ordea, murriztu egin dira gaztelaniaz ez diren saiok. Telebistan, estatuko kanalean, goizez, aimaraz emititzen den ordu erdiko albistegia baino ez dago. Gero eta nabariagoa da gure hedabideak edukitzeko beharra.

Kawsay Fundazioak komunikatzaile indigenak trebatu ditu, batez ere dokumental ekoizpenari aparteko garrantzia emanaz. Beraz, bada eremu guztietan hedabide indigenak eratuko dituen belaunaldi berria. Horrek guztiak indartuko ditu gure hizkuntzak.

Prozesu honetan zein izan daiteke konstituzio berriaren eragina?

Honakoa mugimendu indigenak bultzatutako prozesua da. Konstituzioa onartuta ez badago ere, erreferenduma lehenengo urratsa izan da.

Konstituzioa bera aurrerapausoa da: Boliviak izan dituen hemezortzi konstituzioetatik egungoa da indigenon parte hartzea izan duen lehenengoa. Ondokoa da, besteak beste, nahi duguna: Boliviako 36 kulturak ordezkatuak izatea. Autonomiaren kontua ere hor daukagu eta ez naiz oligarkia zaharrak eskatzen duen barrutietako autonomiaz ari, konstituzioak aurreikusten dituen autonomia indigenez baizik. Hiru autonomia mota egongo dira: tokian tokikoa, barrutikoa eta indigena. Gure autonomiaren bidez, gobernatzeko, aberastasuna banatzeko eta baliabide naturalak ustiatzeko bestelako moduak badirela jakinarazi nahi dugu.

"Estatuak hezkuntza elebiduna bultzatu nahi izan du baina, azken batean, lehentasuna gaztelaniari eman dio"

Ez dugu kultura bakarreko estatua nahi, ez dago horrelako gizarte-rik. Aniztasun kulturala errespetatzea nahi dugu, hor dagoelako herri berria eraikitzeke indarra. Bestalde, konstituzioak Hezkuntza Kontseilu Ketxua sortzea ahalbidetuko du. Gainera, aurreikusita dago hizkuntza indigenen institutuak eratzea. Akademikoki interesgarria da.

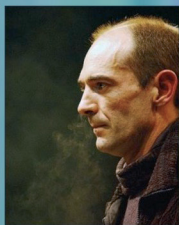
Ketxuok eta euskaldunok elkarrengandik ikasterik ba al dugu?

Guretzat interesgarria izan da oso Euskal Herrira egindako bisitaldia. Hezkuntza sistemaren bidez, heda-

bideen bidez euskaldunek hizkuntza indartzeko egindako ahalegina eza-gutzea interesgarria da. Beste esperientzien berri izatea funtsezkoa da. Geuk ere ekarpena egin nahi genuke: garai modernoetako aldaketekin gure kulturak uztartzea dugu erronka. Ez da egia iragan idilikora bueltatu nahi dugunik. Teknologia berrietara zabalik gaituzue, gure izaera, bizitza-logika, pentsaera kontuan hartuta teknologia horiek zelan erabili dugu eztabaidagai. Euskal Herriko modernitatea ikusiz, pentsaera bakarraren agintepean, logika horren erritmoan erortzen ez ote garen pentsatzen dut askotan. Gauzak egiteko zein errealitateari begiratzeko modu ezberdinak badirela erakutsi nahi dugu; hau da, gurea ez da gure herriarentzako irtenbidea aurkitzeko prozesua, planeta ororentzako baizik. Industriak, "garapenkeria" k eragindako eguraldi aldaketak, esaterako, mundu mailan pairatzen ditugu, denok jasaten ditugu, ez herri bakarrik. Alde horretatik bada denoi dagokigun ardura: zergatik ez saiatu bizitza aukera berriak eraikitzen? Guk uste dugu gizarteentzako aukerak eratzeke, denontzako mundu justuagoa eraikitzeke, gizakion eta luraren arteko oreka lortzeko, arbasoen jakinduria erabili ahal dugula. Gure kosmogoniak izaki guztien eskubideekiko begirunea aurreikusten du; gizakiok ez gara bakarrik bizi. Bestalde, etortzeaz diren belaunaldiak ere gogoan ditugu. Hizkuntzaz eta kulturaz hitz egiten dugunean lurraldeaz ere mintzatu behar gara. ■

Babeslea: Donostiako Euskararen Udal Patronatua

Donostia solasean
Euskara XXI. mendean
hitzaaldi zikloa

Hizlaria:
Andoni Egaña

Euskararen erronkak XXI.mendean

Euskal Herriko bertsolari txapelketa lau aldiz irabazi duen bertsolaria gizon balioaniztuna da eta erabat sorkuntzari emana bizi da gaur egun. Horrez gain ikertzaile, aztertzaile eta teorizatzaile moduan nabarmendu da, ahozkotatunaren alorrean batez ere.

2008ko azaroaren 26an, 19:00etan, Amarako Ernest Lluch kultur etxean

Udako Euskal Unibertsitatea

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Gero eta malguago

EAEKO HAUTESKUNDEAK gainean dira eta Tontxu Campos Hezkuntza sailburuak hizkuntz ereduen sistema aldatzeko lege proiektua dela-eta adostasuna lortzeko nahikoa lan badu. Esan da hirukoan adostu gabeko proposamena duela esku artean eta orain formula hori birformulatu egin du, EAJ eta PSE hurbildu nahian edo.

Camposek azaldu duenez, bigarren proposamen hau malguagoa da, eta era berean, hainbat eragilek aberastua. Hezkuntza Sailak berak bidalitako oharrean ondoko aldaketak nabarmendu ditu:

✓ Ikastetxeek esparru berrira egoki-

tzeko aldia ez da urtebetekoa izango lau urtekoa baizik.

✓ Ikastetxe bakoitzaren oinarritzko gaitasunak era orokorrean ebaluatze-ko prozesuan integratuta egongo dira Lehen Hezkuntzako laugarreneko eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako bigarreneko ebaluazioak.

✓ Ikastetxeak helburuetara egokitzten ez badira ikastetxeek eskolatze premiak ez dituztela bete interpreta-tuko da, baina ez da hezkuntza-ituna era larrian urratu dela pentsatuko.

✓ Hizkuntzarekin zerikusirik ez duten arlo eta irakasgaien ehuneko hirurogeia, gutxienez, euskaraz eman beharko da. Irizpide hau Derrigorrezko Bigarren Hezkun-

tzaren ondokoan malgutu ahal izan-go da, atzerriko hizkuntzak presen-tzia handiagoa izan dezaten.

Euskadi Irratian, Camposek hez-kuntzako eragile eta sindikatuarekin egindako bilkuraren ondoren, Ana Izagirre Euskal Eskola Publikoko Gurasoen Konfederazioko kideak hitz egin zuen. Maite Artola kazeta-riak galdetu zion ea eragileek nolako aurpegia jarri zuten Hezkuntza sail-buruaren proposamen berria entzunda. Eta horrelako zerbait erantzun zuen: “Ez ditugu hainbes-te urte behar egokitzeke” aurpegia jarri du askok. Ikastetxeen ehuneko 95ak ez du lau urteko egokitzapenik behar, epea alferrik luzatzea da”.

TALAIAN

Sozialismoa berreraiki

Joan den asteburuan Bush buru izan duen nazioarteko bilkura egin dute Washingtonen. Bush da planeta atzerakada globalera-ko bidean jarri duen finantza hondamendiaren erantzule nagusia. Hondamen hori industriari krisia eragiten ari da, milaka enpresek likideziarik gabe ezin baitute iraun eta likidezia hori bankuen kre-dituek ziurtatzen dute. Orain bankuen iturria itxita dago. Atlanti-koaren bestaldean elkartu direnen asmoa ez da izan sistema eko-nomiko kapitalista aldatzea, ezta hondamendiaren erantzule nagusiak epaitzea ere. Ez. Kapitalismoa berreraiki nahi dutenak eta Nazioarteko Moneta Funtsa banku zentral global gisa hartu nahi dutenak bildu dira han. Guztiek, Rodríguez Zapatero eta sozialdemokraziako beste liderrak barne, nahi dute sistema kapi-talistak segitzea. Bilkura horrengandik eta hurrengoengandik ere, ez da gauza onik espero behar: kapital finantzarioaren diktadura. Zerbait (kontrol gehiago) aldatu nahi dute berdin-berdin segitze-ko. Betikoek, bankariek eta espekulatuzaileek, irabaziak poltsiko-ratzen jarraitzea nahi dute.

Eta ezterra zertan ari da? Desagertu egin dela dirudi. Non daude globalizazio kapitalistaren kontrako mugimenduak? Ez al dago bestelako aukerarik? Egon behar du. Eraiki egin behar da. Venezuela, Bolivia eta Kuba, esate baterako, bestelako aukera horren norabidean doaz. Hemen, ezker abertzaleak eztabaida guneak iragarri ditu Nafarroan, gizarte kapitalista xahutzailea-ren, iruzurgilearen eta ustelaren ordezkioak aurkitzeko. Aitortu behar da ez dela erraza, baina ez da ezinezkoa langile eta herri xehearen beharrak aseko dituen sistema ekonomikoa eraiki-tzea. Sozialismoa berreraikitzea.

Juan Mari Arregi

BAHEA

Jokin Larrañaga, Arabako Diputazioko Euskararen Foru-Zerbitzuko arduradunak Euskoenx&Median esanak:
“Erosoena litzateke herrialde osorako plan bakarria martxan jartzea. Baina, Araban zortzi koadrila daude, eta euska-raren egoera horietako bakoitzean oso diferentea da (...) Egun, Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia erabiltzen da udalerrri bakoitzean. Plan hori Gipuzkoa edo Bizkaiko herrietara egokitzeke disei-natuta dago, baina Araban ez du balio. Hemen herri batzuetan 500 lagun beste-rik ez da bizi, eta beraz, saiatu behar dugu diseinatzen herri bakoitzari egoki-tutako planak, kontuan hartuta herri horiek nolakoak diren. Eta hori egitea ezinezkoa izango da, baldin eta sare bat ez badugu lortzen herriak eta inguruak ezagutzen dituzten pertsonekin. Hori da, hain justu, une honetan esku artean dugun erronka nagusienetako”.

Pantxoa Etxegoinek UKn esanak:

“Hemen frantses medio batzuk hartzen dituzu, eta maiz gure kultura agertzen da karta postal batean bezala, oso itxia, zaharkitua, betiko irudiekin... Gu saia-tzen gara erakusten eskual kultura modernoa, gaur egiten den kultura bizia, ez bakarrik atzokoa; atzokoan oinarrituta gaurko egiten diren sorkuntzak”.

EA-rekiko hainbat hipotesi

EA-K BAKARRIK aurkezteko hartu duen erabakia ez da samur uler-tekoa, azaletik begiratuta bederen. Azken hauteskundeetako emaitza txarrak hor daude, EAJren eskutik Gobernuaren epelean izateko urteetako aukera, Ibarretxe lehendakariari emandako sostengua –sarri EAJk eskainitakoa baino handiagoa, esan ohi dute EAKoek–, EAJ ukitu soberanistagora bultzatzea... Arrazoi hauek adierazten zuten posible zela EAJ-EA koalizioa errepikatzea, areago jeltzaleek Ibarretxe hautagai gisa aurkeztu ondoren.

Koalizioaren arriskuak ere handiak izan dira beti EArentzat, horrek bere proiektua etengabe lausotzera behartzen zuelako. Eta, azkenean, badirudi bere izaeran konfiantza izan eta berau aurrera ateratzeko saioa, agintearen epela baino garrantzitsuagoa izan dela. Bere apustuan asmatuko duen ala ez jakin ezinean, estimatzekoa da norberaren izaera eta ideiak defendatzeko ahalegina boterean izatearen aurretik jartzea.

HAINBAT HIPOTESI egin daitezke. Bat, bakoitza bere aldetik aurkeztuta ere, oraingo hirukoak gehiengoa lortzen du eta gobernua errepikatzen du. Patxi Lopezek gehiengoa lortzen ez badu, ez da baztergarria eszenatoki hori, beti ere pentsatuz EAJren eta PSEren arteko emaitzak parean ibiliko direla.

Beste hipotesia bloke soberanistarena da. Hau da, azken boladan Lizarra-Garazi eta burujabetzaren aldeko deia darrean ari diren hainbat indarrek plataformaren bat aurkeztea eta EAk ere bere apustua hor kokatzea. Ideia hau elikatzen duten keinuak gero eta ugariagoak dira. Oztopoak ere bai. Batetik, denborarena, martxo ate joka da. Bestetik, argi da halako operazio batek ETaren onespena beharko

RAUL BOGAJO / ARGAZKI PRESS

lukeela eta gainera gatazkaren konponbidearekin lotuta beharko litzatekeela. Egun, erakunde armatuak duen jarduera ikusita, ez dirudi gelditzekotan denik; baina oso posiblea da mugimenduren bat balego aurrekoak baino azkarragoak izatea. Ez dago horren zantzu agerikorik, baina iraganeko lanak ez dira alferrekoak, hau da, edozer eta edozeinek negoziatzekotan ere, hortxe izango du Loiolan jarritako langa; dagoneko ez dago hutsetik abiatu beharrik.

Ez da samurra irudikatzea gaur gaurkoz bigarren hipotesi horrek datozen hauteskunderi begira indar handirik duenik, baina aurrera begira lan ildo garrantzitsu eta gauzagarria izan liteke. Hirugarren hipotesi bat ere posible da: EAK beste dantateko bat hartzea hauteskunderen eta galbidean jartzea.

EUSKADIK eta Euskal Herriak antzeko esanahia izango du euskal nazioan sinesten duenarentzat, baina egia da Euskadi EAEko lurraldea izendatzeko erabili dela azken urte luzetan eta horrek izenari balore galera bat ekarri diola, batez ere Iparraldeko eta Nafarro-

ako abertzaleen artean. Euskal Herriak gaur egun hobeto islatzen ditu Zazpiak Bat multzoaren barruan kokatzen diren lurraldeak. Izendapen honek, gainera, interpretazio gehiagorako aukera ematen du, nazioaren ikuspegi politikoa garatzea ahalbidetzen duelako eta honetan sinesten ez duenak kultur ikuspegiari hel diezaiokeelako. Gaitza da irudikatzea Euskal Herriak nola egin dezakeen aurrera lurralde garapenean, ez bada kultur ikuspegi zabal eta identitate atxikimendu librearen bultzada sendotik; bestela esanda, euskal kultura eta identitatea garatu nahi duen Euskal Herriko edozein herritarrek ez dezala horretarako oztoporik izan, ez Bilbon, ez Angelun ezta Tuteran ere.

Identitatea lantzeko osagai garrantzitsua da gaur egun kirola. Horra futbol mundialak eta Olinpiadak, adibidez. Euskal selekzioaren inguruan ez dirudi zalantzarik dagoenik, beraz, izenak izana erosoan ordezkatzeko duena beharko du. Euskal Herria apustu ona da, baina jolastea garrantzitsuagoa da eta lehenago edo geroago akordioaren bat lortu beharko da.

Krisia gainditzeko bi proposamen berde kolorezko

Naomi Kleinek “shockezko kapitalismoa” deitu duenaren jokaldi berria bailitzan, herritarrei kostatzen ari zaie 2008ko krisiaren aurrean erreakzionatzea. Adituei ere bai. Oraingoz gehienik hitz egiten da agintariei hartutako neurriez. Baina batzuk hasi dira aurrera begirako bideak proposatzen.

“ZER DIO EZKERRAK KRISIAZ?” gal-detu izan dute askok munduko estatu aberatsak, bata bestearen jarraian, hondoa jotako bankuak nazionalizatzen hasi zirenetik. “Non dira ezkerreko intelektualak?” ere irakurri da. Ezer gutxi egin zezakeen ezkerrek, bera ere hondamendi globalak ezustean harrapatu baitu.

Herritar oinezkoena izan da lehenengo erreakzioa. New Yorken eta Londresen ikusi dira protesta egiten, agintariak banku handien laguntzera ziztu bizian joan direlako, zorpean itotako familiak bide bazterrean utzita. Diru publikoen erabilera basati horretaz eta krisiaren errudunen zigorrik ezaz kexua azaltzera kaleratu dira. Lehenbiziko haserrealdi horren jarraituentzat jo daitezke azaldu honen 15ean G20ko agintarien bilkura dela eta bazter guztietan ikusi diren protestak. Gaztelaniazko “*La crisis que la paguen ellos*” leloak ederto laburbiltzen du sentimendua, baina jazotako lurrikararen aurrean, motz geratzen da.

Dagoeneko inork ez dizu ukatuko 1929koaren neurriko krisian murgilduta gaudela. Zalantzarik zuenari 2008ko Urri Beltzak argitu dizkio betiko. Zer egin, ordea, hemendik aurrera? Agintean daudenak bezala oposizioko indarrak, enpresetako ugazaben liderrak nahiz langileen buruzagi sindikalak, paralisitik atera ezinez ageri dira.

Ezkerretik plazaratzen hasi diren proposamenei jarraipena egitea merezi du. Biren aipamenak egingo ditugu oraingoan, bi pentsamendu korronte garrantzizkoren isla direlakoan.

Alde batetik, txikiagotze edo *décroissance* delakoa aldarrikatzen duten ekonomialari eta bestelako pentsalariak indar berriz ari dira. Horien artekoa da, klasikoa gainera, Joan Martínez Alier, Bartzelonako unibertsitatean teoria ekonomikoan katedradun. *Sin permiso* aldizkari ezkertiar espainolean plazaratu du “*La crisis económica, vista desde la economía ecológica*”.

Martínez Alier da uste duteneta-koa errealtatea ulertzeko paradigma aldatu beharra daukagula. Klasikoak izanik aldi berean oso gutxi aipatzen diren ekonomialarien ildoiak jarraitzen zaio. Horien arteko bat Frederick Soddy da, 1926an, 29ko krisitzarra baino lehenago, *Wealth, Virtual Wealth and Debt* (Aberastasuna, aberastasun birtuala eta zorra) liburua idatzi zuena.

Duela 80 urte Soddyk ozen adierazia zuen ekonomia analizatzeko irizpide akademikoak oker planteatuta daudela. Ekonomiak, Soddyren eta bere ondoren ekonomia ekologikoa landu dutenen iritzian, hiru mailatan dago banatuta. Batean daude finantzak. Bigarren mailan aditu gehienek ekonomia erreala deitzen dutena. Bi maila horiek dira analisie-

tan erabili ohi direnak. Baina sakonago, oinarrian, hirugarren maila bat bada: ekonomialari ekologikoek erreal-erreal deitzen dutena, hau da, energia eta lehengaiei dagokiena.

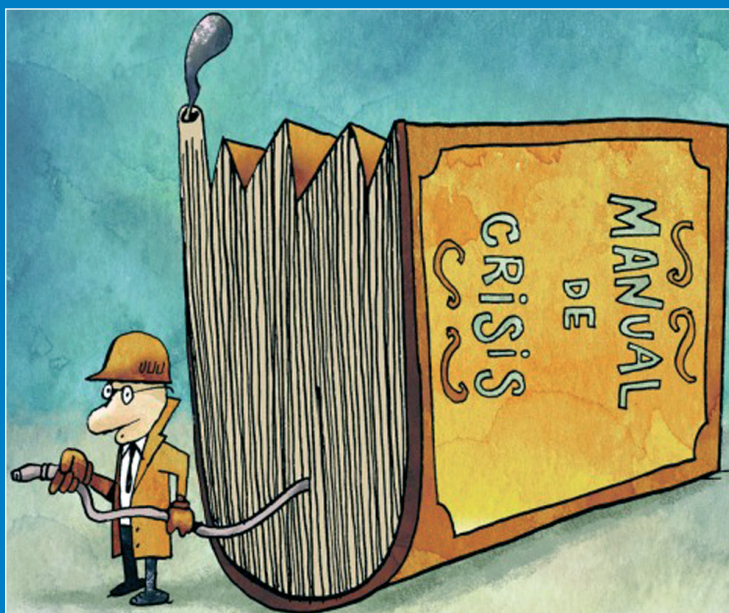
2008ko krisiak agerian utzi ditu, Martínez Alierren ustez, urte luzez aurrerapenaren kontabilitatea oker egin izanaren ondorioak. Energiaren eta lehengaien urritzeak –kontabilitatu ez denak baina ondorioak orain erakutsi dituenak– irteerarik gabeko atakara eraman du kapitalismoatrn oinarri den hazkundea. Krisi hau aukera ona da egitura guztiak berrikusi eta “sozialki jasangarria den txikiagotze ekonomia”ri ekiteko.

Pentsamendu ildo honek, beraz, akats larritzat joko ditu egunotan agintariei krisitik ateratzeko haizartzen dituzten neurri nagusiak, hala nola autopista, tren laster eta bestelako azpiegitura erraldoiak. Zertarako autopista gehiago, petrolioaren garestitzea geldiezina denean? Beste Net Hurbil oso bat eskatzen du Frederick Soddyren edo Nicholas Georgescu-Roegen-en ildoko pentsalariak proposatzen duten gutxiagotzearen deskribapenak. Egingo dugu.

Sozialdemokrazia berdea

Bigarren aukerak *Green New Deal* (Itun Berri Berdea) du izena. Duela 75 urte, 1929ko krisiaren ondoren, Franklin D. Roosevelt presidentek

Irudi honen jatorririk ezin izan dugu aurkitu; blog ugaritan ipini dute, egilerik aipatu gabe. Marrazkian, krisia konpontzeko edo krisitik ateratzeko eskuliburu bera da kea darion usina, suhiltzaile lanetan ari denak exekutibo itxura du eta honek eskuetan daukan tutu malguari tantarik ez dario, ponpierraren harridurarako. 2008an eztanda egin duen krisia bideratze aldera, munduko agintariak orain artean zulorik handienetan adabakiak jostera mugatu dira. Bankuen nazionalizatzea, alegia. Herritarren protestak adabakion kosteari eta jende arruntari bankuen konparazioan egiten zaion injustiziari daude lotuak. Krisiaren aterabideez eztabaida pixkanaka hasi da pizten. Krisia sekulakoa denez, aldaketari buruzko eztabaidak handia beharko luke.

eta horietakorik ez dute oraindik aipatu politikariek. Beharrezkoa da finantzak berriro arautzea haiei zergak ezarri, baina gainera eraldaketazko programa handi bat jarri behar da martxa, erregai fosilak gutxitzeko eta aldi berean kredituaren kolapsoak eragin dituen langabezia eta eskariaren jaitsiera konpontzeko. Gas isurketak ekarriko dituzten politikak eta finantziario egokia behar ditugu, *peak oil*ak ekarriko duen energia urritzeari aurre egiteko”.

Asmo horien lortzeko neurri batzuk zerrendatu dituzte. Karbono kontsumo urriko energi sistema antolatzea, eraikin bakoitza energi zentral bihurtuz. Erregaien prezioan sartzea ingurumenari egindako kalteen ordaina, klima aldaketaren kontrako neurriak finantziatzeko. Korporazioei zergak ez ordaintzeko dauzkaten bideak mozteko neurriak. Finantz sistemaren gaineko kontrola. Munduko finantz erakundeen ahalmena berrantolatu, bide batez beren sinesgarritasuna lortzeko. Herrialde txiroei lagundu garapena lortzen saia daitezen beroketa globala gehiago okertu gabe. Neurri pila bat.

Oraindik sakonera ikusi ez diogun krisitik ateratzeko bi proposamen dira, beren buruak aurrerazaleztat dauzkatenen artean sortuak. Txikiagotzea versus *Green New Deal*. Baina zertan geratuko dira proposamen guztiak, baldin eta negu honek herritarrek haserre edo etsita kaleak sutzen badituzte? ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

AEBetan *New Deal*, itun berria, antolatu zuen ekonomia berpiztu eta gizartea berriro martxan jartzeko. Haren oihartzun izan nahiko luke *Green New Deal* proposamenak, Nazio Batuen Erakundeak martxan jarri duenak. Urrian jakin denez, Alemania eta Norvegiako gobernuek aurreratu dute dirua horretarako.

Idea aitzinatzeko, Britainia Handian sortu da *Green New Deal Group* bat. Finantzetan, energian eta ingurumeneko adituak dira sinatzaileak. Tartean daude Larry Ellion *The Guardian* egunkariaren ekonomiako erredaktoreburua, Colin Hines Greenpeace International-eko buruzagi izana, Tony Juniper eta Charles Secrett Friends of the Earth (Lurraren lagunak) erakundeko buruzagi ohiak,

Caroline Lucas Alderdi Berdeko buruzagitzakoa, Ann Pettifor herrialde txiroen zorra barkatzeko Jubilee 2000 programaren buru izana, Andrew Simms New Economics Foundation erakundeko burua...

Green New Deal proposamenaren aldekoek diote bizi duguna krisi hirukoitza dela: kreditua, petrolioaren prezioa eta klima, hirurak daude kinka larrian. Krisi hirukoitzagatik beharrezkoa da: energia berriztagarrietan inbertitzea, milaka lanpostu berde sortzea, finantzen sektorea kontrolatzea, eta ekologisten, industriaren, nekazaritzaren eta sindikatuen arteko elkarlana antolatzea.

“Depresio Handiaren garaietatik izandako krisirik sakonena den honek erreforma benetakoak eskatzen ditu,

Z E R B I T Z U A

**Beti
hurbilago.**

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.

Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Mikel Irizar

Volem ser?

Hainbeste miresten dudan Llach kantari katalanak behin eta berriro erabiltzen du ideia hau, bere tribuaren gainean: “*Som perquè volem ser* (izan nahi dugulako gara)”. Gurean, berriz, esan izan da: “Izan zirelako gara”. Bada alderik. Eta behar bada alde horretan laburbiltzen da gure tribua trabatuta daukan korapiloa.

ZER GARA GU? Galdera honi erantzuten badiogu “gu gara gure aurrekoak izan zirenaren ondorengo”, galdera berri bihurriak sortzen dira. Esaterako, zer izan ziren haiek? Eta hemen dator historiaren gaineko irakurketen talka: irabazleen bertsio ofiziala edo galtzaileen erromantikoa, biak ere interesatuak. Edota beste ildo hau: zenbateraino jaso dugu haiek izan zirena? Nola egokitu behar genuke iraganeko izan hori etorkizunean balio dezan?

Arazo gutxiago planteatzen du esateak “gu gara izan nahi dugun hori”. Hain zuzen, bizirik eta presente gaudelako zer izan nahi dugun adostu behar dugunok. Errazago deritzot, badakidan arren adostasuna ondo garesti saltzen dela gurean.

NOR GARA GU? Hemen ere korapiloa. Gu baldin bagara izan zirenen ondorengoak, nola jokatu gurera txertatu direnekin? Izanaren muin hartzen badugu iraganarekiko katea, horma jartzen ari baigatzaio bidelagun berriari.

Aldiz, gu hori izaten bada nahikari bera konpartitzen dugunon multzoa, orduan libre da atxikimendua. Eta borondateen bilketan datzan egitasmoa hobe da elkarbizitzarako, historian oinarritutakoa baino.

ZER NAHI DUGU? Jardun gaitezke nahi bezain luze eta tinko aldarrikatzen gure aurrekoak burujabe izan zirelako gu ere bagarela —beraz, badagokigula erabakitzeko eskubidea—. Ez naiz ni oztopo izango, baina bide laburra ikusten diot argudio horri. Besteak beste, izan den guztiak ez duelako zertan izaten jarraitu aurrerantzean.

Ordea, gehiengo nabarmen batek esango balu garbi independentzia —esaterako— nahi duela, seguru nago horrek bazterrak mugituko lituzkeela. Quebec da erreferentzia.

ALBERTO ELOSEGI

NAHI AL DUGU? Hemen dago koska. Utzi beharko genieke eskubide historikoei egin dezaketzen funtzioa: legedietan gure nahia txertatzeko bide izatea. Hori bera ere asko da. Baina zor historikoak ez dira ordaintzen eta historiak ez du oraina aldaraziko. Eta historia lehen planora ekarrita arrisku handiak hartzen dira, hala nola historia bera jartzekoa egungo hiritarren borondatearen gainetik. Hor-tik esentzialismorako bidea laburra da eta —tamalez— bete samar dago.

Aje honen eta beste askoren ondorioz, izan nahia ahultzen ari da gurean. Zerikusia izango du mundializazioak eta molde bakarrean bateratzeko joerak. Baina uste dut gure ahultzea badela, baita ere, estrategian asmatu ez izanaren ondorio. Izan zirelako nola bagaren, horretan egoskortu gara eta ingurua aspertzen ari zaigu. Izan nahi duguna jarri beharko genuke berriro hausnarketaren erdigunean.

Izan zirelako nola bagaren, horretan egoskortu
gara eta ingurua aspertzen ari zaigu.

Izan nahi duguna jarri beharko genuke
berriro hausnarketaren erdigunean

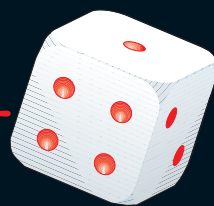

NAHIA ETA TRIBUA. Nahiaren diskurtsoa irekia da, eta edonondik datorren edonork pila lezake belarra meta horretan. Bai, planteamendu honek bigarren eginkizun bat ere jartzen digu: nahi kolektiboa ahalik eta gehien artean eraiki behar bada, nola eragin lezake hor euskaldunon tribuak? Nire ustez, irabazleen estrategiekin: saltzailearen abildadeak erabiliz, erakargarritasuna landuz, barne-sareetan antolatuta, esparru jakinetan hegemonia lortuz, aliantzak egiteko inteligentziarekin...

Baina gaur, Llach lagun, nahia aldarrikatu nahi dut. Ez digu besterik gabe ahala ekarriko, baina nahi sendorik gabe ez da ahalik izango. Beraz, volem? ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Kemen Lertxundi

Galdutako zubiak

5 CD opari

www.hotsak.com

1

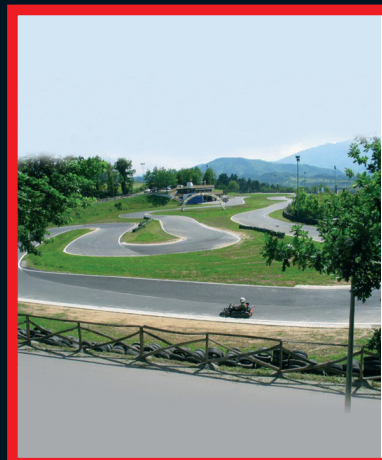
Keu Agirretxea

Une akustikoak

5 CD opari

www.hotsak.com

2

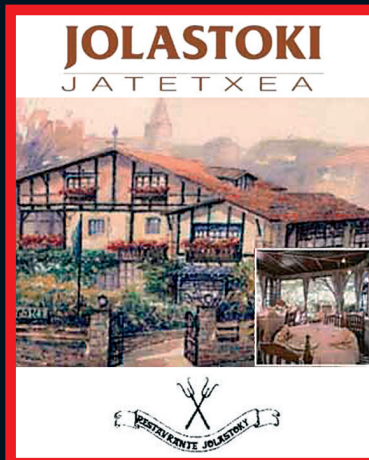
Olaberriako Kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

3

Jolastoki jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Makalen etorbidea, 24 - Neguri
Getxo, BIZKAIA

www.jolastoky.com

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

ISTILU BANAKETAK

- Asis Trebiño Galarraga (Donostia)
- Victoria Txurruka Azpiazu (Ondarroa)
- Antton Dorronsoro Gaztañaga (Donostia)
- Alaitz Katarain Azaldegi (Idiazabal)

ARBELAITS JATETXEA

- Edorta Miranda Salbidegoitia (Leioa)

MANTXUT?

- Bermeoko Udala - Euskara Zerbitzua (Bermeo)
- Patxi Xabier Erezkano Mardaraz (Bilbo)

BILBOKO EUSKAL MUSEOA

- Bittor Kortabitarte Diego (Bilbo)
- Aioara Azagirre Garitagoitia (Bilbo)
- Javier Duoandikoetxea (Arrigorriaga)
- Juanpe Solórzua Ibañez (Durango)
- Miguel Uriarte Ballarena (Barañain)

VII NAZIOARTEKO TRIKITIXA JAIALDIA

- Zubiola S.Coop (Azpeitia)
- Sabina Arruabarrena Sukia (Donostia)
- Hitzaro Euskara Elkarte (Ordizia)
- Jose Luis Hormaetxea Alboniga (Bermeo)

euskaraz

pauso bat harago

Kontseiluaren 10. urteurrena * abenduak 13 * BEC * 18:00

laguntzailea

 margia

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN
KONTSEILUA

Hautzaindegi-zerbitzua izango da
Ezinbestekoa da doako sarrera eskuratzea:

nierebanoa.com webgunean

902 82 02 40 telefonoan